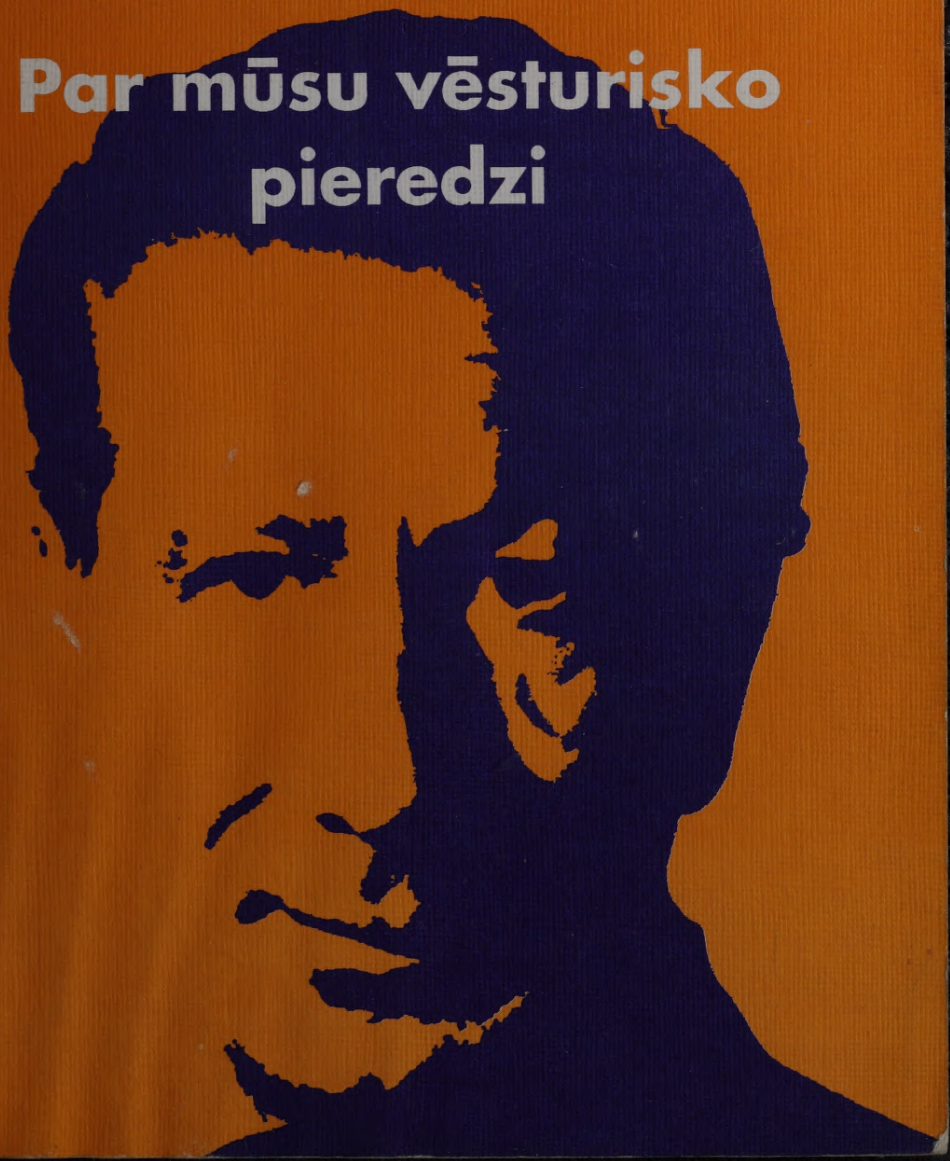
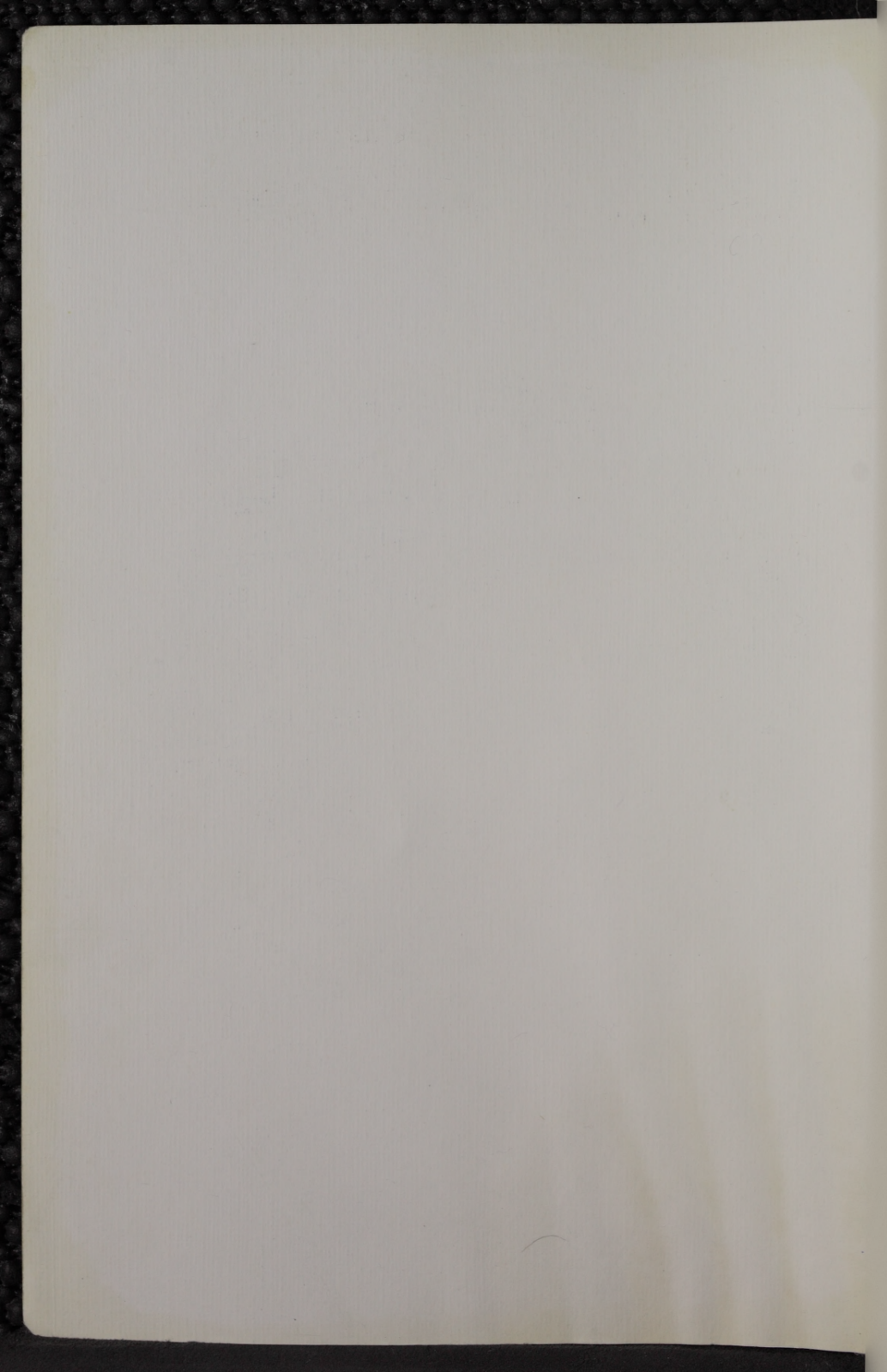

Uldis Ģermanis

IZVĒRTĒŠANAI

Par mūsu vēsturisko
pieredzi

Uldis Ģermanis

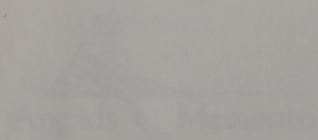
IZVĒRTĒŠANAI

— Par mūsu vēsturisko pieredzi —

Uldis Ģermanis

IZVĒRTĒŠANAI

Par mūsu vēsturisko pieredzi

Sociālisms • 1953

B.M.L

LIBRARY
UNIVERSITY OF
— FOR THE USE OF THE PRESIDENT —

THE UNIVERSITY OF

LIBRARY

UNIVERSITY OF

94-4

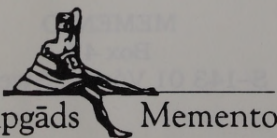
124

dubl. L
g

Uldis Ģermanis

IZVĒRTĒŠANAI

Par mūsu vēsturisko pieredzi

Apgāds Memento

Stokholmā • 1993

55

Uldis Ģermanis

IZVĒRTĒŠANAI

— Par mūsu vēsturisko pieredzi —

Uldis Ģermanis, *The Evaluation of Our Historical Experience.*

An analysis of the Soviet occupation of Latvia and the experiences thereof necessary for the development of a future democratic Latvia.

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

24-14993

Normunda Hartmaņa
vāka mets

0304080370

©Uldis Ģermanis 1993

©Memento 1993

ISBN 91-87114-16-X

MEMENTO

Box 47

S-143 01 Vårby, Sweden

Printed in Sweden, 1993

SATURA RĀDĪTĀJS

Priekšvārds	7
Vai latvietim jābūt vientiesīgam?.....	9
Kā uzvarēt bez kaušanās?	15
18. novembra pārdomas	21
Kollaborācijas vilinājums	26
Kā "tautu cietums" kļuva par "tautu kapsētu"	33
Par "augusta dienām"	40
Likuma kalpi un nokalpinātie.....	43
Par Latvijas Republikas valdību un tās "sovetņikiem".....	46
Atvadu vārdi Mišas "vienotai savienotai".....	48
Vēstule, kas aplidoja pasauli	50
Mankurtizācijas upuři.....	55
Antibaltiskā propaganda agrāk un tagad	58
Atvadu vārdi kādai nelietībai.....	61
Personu rādītājs	63

SATURA RĀMĪTĀJS

7	Prēdējais
9	Vai latviešu tēlnis vēsture?
15	74. gadsimta latviešu tēlnis
21	18. gadsimta latviešu tēlnis
25	Kollezijas tēlnis
39	18. gadsimta tēlnis "Latviešu tēlnis"
40	19. gadsimta tēlnis
43	Latviešu tēlnis 19. gadsimta sākumā
45	19. gadsimta latviešu tēlnis un "Latviešu tēlnis"
48	Latviešu tēlnis "Latviešu tēlnis"
50	Vēstule latviešu tēlnim
52	Latviešu tēlnis 19. gadsimta beigās
56	Latviešu tēlnis 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā
61	Latviešu tēlnis 20. gadsimta sākumā
63	Latviešu tēlnis 20. gadsimta beigās

PRIEKŠVārds

Kā papildinājumu U. Ģērmaņa grāmatai "Zināšanai" (1985) apgāds Memento, Stokholmā 1987. gadā izdeva nelielu publikāciju "Izvērtēšanai", kas grāmatu tirgū vairs nav dabūjama.

Kopš tā laika Austrumeiropā ir notikušas milzīgas politiskas pārvērtības — ir sabrukusi pēdējā koloniālā imperija (PSRS), un Latvija atguvusi formālu neatkarību.

Norisinās cīņa par reālas neatkarības iegūšanu un mūsu pretinieku antibaltiskās propagandas atvairīšanu. Šai sakarā ir radušies raksti, kas atspoguļo šī sarežģītā pārejas posma norises.

Ar tiem tad arī papildināts rakstu krājuma "Izvērtēšanai" jaunais izdevums.

Apgāds "Memento"

Stokholmā, 1993. gada maijā.

PRIEKŠVĀRDS

63. pagālnumurs B. Ceturksņa grāmata "Izvērtējums" (1985) apņēma Mācītāju Būvniecības 1987. gada labo darbu parādīšanu "Izvērtējums", kas grāmatai bija viens no darbiem.

Kopā ar šīs Atzinuma grāmatas izdevumu ir izveidoti arī divi citi darbi — ir izveidoti divi kolonāli izdevumi (BRS) un divi citi darbi, kas grāmatai bija viens no darbiem.

Notikums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots.

Ar šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots.

Ar šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots.

Ar šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots.

Ar šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots.

Ar šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots.

Ar šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots.

Ar šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots.

Ar šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots.

Ar šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots.

Ar šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots, ir grāmatas izdevums, kas par šīs grāmatas izdevumu ir izveidots.

VAI LATVIETIM JĀBŪT VIENTIESĪGAM?

Kā tapa raksti par mūsu un padomju lietām

*"Nekur nav teikts vai rakstīts,
ka latvietim neizbēgami
jābūt vientiesīgam."
(Dr. Ulafs Jāņsons)*

Mēdz teikt, ka ir **divas iespējas raudzīties uz pasaules lietām**: 1. tā, kā tas ir un notiek; 2. tā, kā mēs vēlētos, lai tas būtu. Dažu ietekmīgu skolotāju un vecāku mudināts, esmu no jaunām dienām devis priekšroku pirmajam variantam. Tāda ievirze man gan ir laupījusi dažu labu izdevību dzīvot kādu laiku rožainās cerībās un patīkamās iedomās, bet ir pasargājusi no nevajadzīgas vilšanās, pēkšņām garastāvokļa maiņām, no gaušanās un vaidēšanas. Tā nav sevišķi populāra nostāja un izricība. Neviens nekur un nekad nav kļuvis par pravieti jeb vadoni ar racionālu argumentu palīdzību. Gluži otrādi — jo neticamākas un neiespējamākas lietas kāds sludina un apsola, jo lielāki sekotāju un piekritēju bari tam rodas (jo trakāk, jo labāk!). Tā tas ir bijis no laika gala un acīmredzot turpināsies, kamēr homo sapiens (kas par negribētu ironiju šai apzīmējumā!) rosīsies pa šo bēdu ieleju. Vērojot vēstures gaitu, gribot negribot jāsecina, ka "radības kronim" (ar prātu apveltītam cilvēkam) ir gluži nevaldāma tieksme tikt piekrāptam un pavadinātam uz vislielākām plānprātībām un visnejēdzīgākām izdarībām. To tad arī vienmēr ir izmantojuši viltīgi un varaskāri indivīdi, lai uzņemtos citiem par vadoņiem, "tēviem un skolotājiem" resp. par kaklakungiem un tiranniem. Asprātīgais un skeptiskais žīdu rakstnieks Isaks B. Singers šai sakarā piebilst: "Viens trakums vēl nebija beidzies, kad desmit citu jau sākās."

Taču, ja arī vispārējo lietu kārtību pašā pamatā nav iespējams grozīt, vienmēr ir zināmas iespējas **izvairīties** no vienas otras bīstamas un kaitīgas rīcības, **ierobežojot** postīgo notikumu sekas un pašiznīcināšanas vietā censties **darīt ko konstruktīvu**. Arī samērā **mazas korrekcijas**, ja tās pagūst laikā izdarīt, **var būt izšķirīgas** gan atsevišķu cilvēku, gan sabiedrības un tautas eksistencei. Ne jau velti radies teiciens, ka muļķis pat baznīcā dabū pērienu, bet izmanīgais sveiks un vesels iziet no vislielākā kautiņa krogū. Tātad: ja arī neatmaksājas nodarboties ar pasaules

lāpīšanu un "cilvēces glābšanu", ir ļoti noderīgi turēt pašam savu pulveri sausu un rūpēties par zināmu kārtību un jēdzīgu izturēšanos savās mājās, savā sabiedrībā un savā tautā. Šo mēreno optimismu mans līdzinieks Dr. Ulafs Jāņsons savā laikā (1945. g. jūnija sākumā) latviešu bēgļiem izdotajā avīzē "Sederokas Smajds" izteica vārdos: "**Visas lielas lietas nāk no maziem galiem.**"

Esmu centies arī **ļoti nepatīkamas domas izdomāt līdz galam** un izdarīt atbilstīgus secinājumus. Neteikšu, ka tas man nācies viegli. Vēlēšanās pasapņot vaļējām acīm brīžiem ir bijusi liela, taču no šiem nomoda sapņiem esmu vienmēr atgriezies īstenībā. Tāpēc man arī nebija nekādu ilūziju par Otrā pasaules kara iznākumu, kuŗa beigu posmā man nācās tēlot kara ziņotāja lomu. Tai laikā man mugurā bija "vācu svārki", bet mugursomā privāts uzvalks, lai traģēdijas pēdējā cēliena beigās varētu tūlīt pārģērbties.

Lai gan kara iznākums un tā sekas mani nepārsteidza, tautas un tēvzemes postu bija ārkārtīgi grūti pārdzīvot, tāpat kā došanās svešumā, jo es sapratu, ka tur būs jāpavada viss pārējais mūžs. Kā vēsturnieks, kaut gados jauns un maz pieredzējis, es zināju, ka pēc liela apmēra kariem nekad tūlīt nesākas jauns liels militārs konflikts. Šāda atziņa trimdas sākuma posmā nebija visai populāra. Nevienam jau arī daudz neinteresēja, ko kāds jauns, pārgudrs šmurgulis domā un muld. Bet diemžēl latviešu situācija bija tāda, kā to vēlāk kādā vārsnā izteica dzimtenē izaugušais dzejnieks Vitauts Ļūdēns (dz. 1937.g.):

*Vēsture nav kino lente,
To nevar atpakaļ pārtīt.
Divdesmitajā gadsimtā
Latviešus nospēlēja kārtis.*

Mūsu senie badīgie un negausīgie spaidītāji un izmantotāji bija velnišķīgā veidā aspēlējuši mūs līdz pēdējam kreklam, dezorganizējuši mūs un daļu no mums arī demoralizējuši. Par tik baigu postu un bezjēdzīgiem zaudējumiem nav iespējams pat raudāt. Vismaz man pašam bija tāda sajūta. Kas par daudz, tas par daudz. Bet, ja cilvēks negrib veģetēt, tad dzīvei ir vajadzīga kāda jēga un mērķis. Atkāpjoties uz Kurzemi, es tuviem cilvēkiem nesolīju atgriezties atbrīvotāju pulkā, kā tas iepriekšējās paaudzes pārstāvjiem bija izdevies 1919. gadā, jo militārā un politiskā situācija Otrā pasaules kara nogalē bija pavisam citāda un nedeļa mums nekādas cerības uz glābiņu. Bet es biju apsolijs nekad nepadoties un neaizmirst savējos, lai kur es arī atrastos pēc kara beigām. Lai pildītu šo solījumu, vajadzēja rast iespēju strādāt

sekmīgāk strādāt, šī izglītība bija jāpapildina un jānodrošina neatkarīga pozīcija. Tāpēc sistēmatiski pievērsties "mūsu un padomju lietām" es varēju sākt apmēram piecdesmito gadu vidū.

Nodarbojoties ar mūsu vēsturi, acīs dužas gan mūsu teicamās spējas un īpašības, gan **trūkumi un vājības**. Mēs esam visumā ļoti darbigi, kārtīgi un centīgi ļaudis, kas cik necik izdevīgos apstākļos spēj veikt gluži apbrīnojamas lietas. Bet mēs esam samērā vāji teorētiski, plānotāji un vērtētāji. Mazliet dzejiski to varētu raksturot tā: kā čaklas darba skudras mēs daudzko savācam un uzceļam, bet tad atčāpo kāds viltīgs un badīgs skudrulācis un pievāc gan sarūpēto, gan pašas skudras, atskaitot tās, kas pagūst pamukt sāņus. Par mūsu vājībām nav ko skaisties un žēloties, tās visas ir izskaidrojamas un saprotamas, ievērojot mūsu attīstības gaitu, bet ar tām nav jāsamierinās. Ko cilvēks apzinās un izprot, to vienmēr iespējams labot. **Paškritika** ir daudz noderīgāka par pašslavināšanu. Pārrunājot šos jautājumus ar maniem tuvākajiem kollegām, tad arī radās ierosme dažiem apcerējumiem "**par mūsu lietām**", kas ietilpināti rakstu krājumā "**Zināšanai**". Man jāpiebilst, ka es augsti vērtēju kompetentu ļaužu domas un padomus. Domu izmaiņa un cieša sadarbība man ir bijis liels atbalsts dažādu pasākumu īstenošanā.

Tā kā mums ir darišana ar ārkārtīgi viltīgu un visādās blēdībās ietrenētu pretinieku, tad ir nepieciešams to dziļi, pamatīgi un sistēmatiski izpētīt, jo tas, ko pazīstam, nav vairs bīstams. Padomju tumsonības valstībā, kur liekulība, mānīšanās, dubultdoma un **absolūts cinisms** ir kļuvis par augstāko tikumu, t.s. atbildīgie biedri ("ar atbildību sasirgušie") melo arī tad, kad tas no valsts drošības viedokļa nemaz nav nepieciešams, jo teikt patiesību vienkārši nav parasts, un principā tas ir bīstami. Tāpēc tur tik **slimīgas bailes no patiesa vārda**, necenzēta rakstu galiņa un no padvaras "blēņu biedru" izvilksanas atklātības priekšā. Tie ir kā tumsas dzīvnieki, kas nosprāgst, nokļūstot dienas gaismā. Tādēļ var saprast vecā Miļā Jāņa (Anerauda) — Kultkoma bijušā atbildīgā sekretāra — satraukumu par to, ka ārzemēs ir tādi sovjetologi, kas izskatot vai pēdējo Latrepublikā publicēto rakstu rindiņu, lai vilktu gaismā to, kas nemākulīgi noslēpts. Tātad **zināšanas ir bīstamas!** Pārāk zinātkāriem tautiešiem Zviedrijā tāpēc arī kopš 1985. g. maija vairs nepiesūta "Svēto Saikni" (DzB), lai gan to izdod vispatriotiskākie padomju organi vistīrākās propagandas nolūkos. Bet zinīgiem ļaudīm dot rokās arī labāko padomju propagandu tātad ir kaitīgi un bīstami. Šīs bailes ir lielākā atzinība šo cilvēku darbam un zināšanām.

Tautieši kā šeit, tā citās zemēs, kur nācies būt, ir vaicājuši, kā mēs ar Dr. U.J. strādājam, kur mēs iegūstot visus vajadzīgos materiālus? Atbilde ir visai vienkārša: tā kā nekāda sabiedriska

pētniecības centra mums nav, tad pašam bija jāizveido nolūkam atbilstīga bibliotēka un arhīvs, jāsadarbojas ar kollēgām, kas interesējas par līdzīgām problēmām. Un, protams, jāstrādā sistematiski. Darbs turklāt kļūst aizvien interesantāks, jo tuvāk iepazīstas ar padomju domāšanas un izteiksmes (padvalodas) veidu. Tur atklājas arī **bezgala daudz negribēta humora** un pāri visam — gluži rēgainās padomju nepārspējamā **cinisma augstienes**.

Lai labāk izprastu "mūsu un padomju lietas", bija vajadzīgs pēc iespējas pamatīgāk iepazīties ar tīrām "padomju lietām" un tuvāk izsekot padvaras pamatlicēju slavenajiem darbiem un paņēmieniem. Man gribas uzsvērt, ka sevišķi daudz man devušas ģeniālā Saimnieka jeb Visu Zinātņu Korifeja dzīves ievirzes, morālisko principu, izturēšanās veida, runu, lēmumu un mērķu studijas. Var jautāt: ko tad konkrēti no visa tā cilvēks iegūst? Dr. U. J. atbildētu: "Pilnīgu svētlaimi un dvēseles mieru." Es pats teiktu: "**Garīgu drošības sajūtu, ko dod izpratne par šīm lietām.**" Esmu tāpēc vienmēr bijis gatavs visādiem sakariem un konfrontācijai ar atbildīgajiem biedriem un esmu varējis izdarīt pareizas prognozes (arī laimēt derības) par gaidāmajām pārmaiņām nomenklatūrā. Šo studiju rezultātus esmu vēlējis nodot tālāk saviem tautiešiem, jo ne jau visiem ir laiks un iespējas nepārtraukti gadu desmitiem nodarboties ar šādām lietām.

Lai man atļauts teikt dažus vārdus par manu apcerējumu izkārtojumu un izteiksmes veidu. Esmu centies pēc iespējami lielākas **vienkāršības un skaidrības**. Zinu no pieredzes, ka arī sarežģītas lietas, ja stingrāk piestrādā, var izteikt vienkāršos vārdos. Par vienu otru zinātnieku vai literātu ir dzirdēts vientiesīgākus ļaudis sakām: "Ārkārtīgi gudri raksta, nekā nevar saprast." Lasītāja nesaprašanas iemesls, protams, nav rakstītāja gudrība, bet nekompetence vai arī steidzīga paviršība (grafomanija) un atbildības trūkums pret rakstīto vārdu.

Kādreiz, kad sāku nodarboties ar rakstīšanu, man bija daži **naīvi priekšstati par manām iespējām**. Es toreiz domāju apmēram tā: ja es krietni papūlēšos, izklāstīšu sava darba rezultātus skaidrā, pārskatāmā formā un ar objektīvu, kritiski izvērtētu nopamatojumu, tad lasītāji to arī adekvāti uztvers un sapratīs. Laika gaitā esmu no šiem maldiem atbrīvojies. Pieredze rāda, ka ir dažā ziņā pat ļoti patikami cilvēki, kas nav pieejami nekādai loģiskai argumentācijai un nekādam fakti izklāstam, jo viņi vēlas dzīvot paši savu iedomu un emociju pasaulē. Un tur nekā nevar darēt. Mans neaizmirstamais matēmatikas virsskolotājs Arturs Nāgels mēdza teikt: "Svētīgi ir tie garā nabagie (bet jūtām bagātie) jeb vientiesīgie, jo tie Dievu redzēs, bet šīs zemes valstību tiem neņemantot." Nepieejama ir arī kāda visai neliela grupa, kam

ir savas "fiksās idejas" vai oportūnistiski aplēsumi. Viens otrs no viņiem ar laiku var arī mainīt savu nostāju.

Zināmas grūtības ir ar ļaudīm, kas lasa ātri un pavirši, un nedomā līdz tam, ko lasa. Savus apcerējumus es rakstu ļoti lēni. Gadās, ka ap vienu pašu teikumu noņemos turpat vai veselu stundu, lai tas pēc satura un formas būtu pilnvērtīgs. Ir neciešami, ja autors "maļ pa tukšo" un neatbildīgi piesmērē papīru. Bet nelīdz arī rūpīga rakstīšana, ja lasītājs ir pārlietu steidzīgs un izklaidīgs. Par laimi ir ļaudis, kas ātri lasīto pārlasa no jauna un sev par priecīgu pārsteigumu atklāj daudz agrāk nepamanīta. Tādā gadījumā jau viss kārtībā.

Laižot klajā rakstu krājumu "**Zināšanai**" (šāda veida grāmatas, cik zinu, nav ne leišiem, ne igauņiem) es gribu cerēt, ka tā iegūs uzmanīgus lasītājus. Par spīti dažādiem pārbaudījumiem es tomēr vienmēr esmu bijis mērens optimists.

(Latvija, 9.9.1985, nr 34)

KĀ UZVARĒT BEZ KAUŠANĀS

Apcerējums nolasīts Brīvības kuģa dalībniekiem
Stokholmā, 1985. gada jūnijā

*"Nāk vienmēr jauni (moderni) laiki un
jauni (moderni) cilvēki,
un tāpēc vecie blēdību paņēmieni
nekad nekļūst nemoderni."
(Dr. Ulafs Jāņsons)*

Austrumu gudrības mantojums

Priekš vairāk nekā 2300 gadiem ķīniešu politiskais un militārais teorētiķis Sun Tzu sarakstīja neliela apjoma ļoti koncentrētu un saturīgu apcerējumu — "**Kaŗa māksla**", ko raksturo dziļa izpratne un viltīga gudriba. Bez pārspilējuma var teikt, ka šis darbs joprojām ir nepārspēts un turklāt ļoti aktuāls.

Sun Tzu iztirzā kaŗa metodes un stratēģiju kā ārpolitikas turpinājumu. Rupja, barbariska kaušanās nav nekāda māksla. Gudrs cilvēks cenšas likt lietā galvu, nevis zobenu, jo kaŗš jau nav mērķis, bet tikai līdzeklis, lai sasniegtu zināmus politiskus mērķus. Izkauties un uzvarēt simts kaujās nav nekāds veiksmes kalngals. Visaugstākais sasniegums ir pakļaut ienaidnieku bez liekas asins izliešanas. To var panākt, sabotējot dažādā veidā ienaidnieka organizēto darbību un plānus. Sun Tzu ieteic:

- ar subversīvu darbību izraisīt nemierus ienaidnieka zemē;
- veicināt pasākumus, kas var iedragāt armijas disciplīnu;
- izplatīt dezinformāciju un visādus melus iedzīvotāju apmulķošanai;
- uzpirkt (piekukuļot) valsts ierēdņus, cilvēkus ar ietekmi;
- likvidēt vērtīgus valdības locekļus un militāros vadoņus;
- maldināt ienaidnieku par mūsu nodomiem un pasākumiem;
- izolēt to politiski un militāri, lai tas paliktu bez sabiedrotiem;
- izmantot dažāda veida spieģus un slepenos aģentus;
- uzpirkt ienaidnieka aģentus un iefiltrēties tā iestādēs un organizācijās, lai tās grautu no iekšienes;
- dezorganizēt ienaidnieka stratēģiju.

Sun Tzu norāda, ka karš ir zinātne, bet augstākajā pakāpē **karš ir māksla**, kas visnotaļ balstās uz pretinieka maldināšanu un pievilšanu. Pārspēt viņu ar gudrību un viltību, iemanevrēt pilnīgi bezcerīgā situācijā un piespiest viņu padoties, neizvelkot zobenu no maksts, tā ir visizcilākā kara māksla (tās kulminācija). Karš ļaunākā gadījumā var deģenerēties un novest pie atklāta militāra konflikta, bet, gudrāk rīkojoties, tas aprobežojas ar mierīgu, daudzveidīgu un sistēmatisku ienaidnieka sagrāvi no iekšienes viņa paša zemē.

Šo "Austrumu mantojumu" mongoliskie tatāru valdinieki gribot negribot nodeva tālāk pakļautajiem krieviem, kas, apguvuši Bizantijas (Austrumromas) intriganto diplomātisko metodi un Tālo Austrumu kara mākslu, sāka celt savu "trešās Romas" koloniālo imperiju.

Krievijas caru miera propaganda

Maskavas ārpolitika no seniem laikiem ir bijusi agresīva un ekspansīva, ko uzskatāmi rāda šīs imperijas nemitīgā izplešanās, ja ieskatamies kartēs no dažādiem laikmetiem. Tai pašā laikā savu kaimiņu maldināšanai cariskās politikas plānotāji ir atkārtoti izvērsuši **mānīgu miera propagandu**, ar dažādām blēdībām demonstrējot savu "miermīlību". Tā, piemēram, skaists paraugs šādi propagandai no Lielā ziemeļu kara laikiem ir Pētera I "miera un atbrūošanās centieni", lai atturētu turkus un Krimas tatārus sabiedroties ar Kārli XII.

1709. gada aprīļa beigās Pēteris I uzaicināja turku sultāna pārstāvjus ierasties Azovā, lai noskatītos, kā lielais Maskavas "gosudars" (kungs un pavēlnieks) starptautiskā miera veicināšanas nolūkos iznīcina savu Melnās jūras floti. Patiesi, turku klātienē krievi noārdīja veselus desmit karakuģus. Sultāna sūtņi bija aizkustināti. Nevienš, protams, viņiem neteica, ka visi desmit kuģi bija satrunējuši un tādēļ jau agrāk nolemti iznīcināšanai. 1709. gada jūnijā cars personīgā vēstulē sultānam apliecināja savu "nelokāmo gribu turēties pie noslēgtā miera līguma un bez jebkādiem grozījumiem ievērot visus tā noteikumus".

Tai pašā laikā cara kanceleja drošības dēļ nosūtīja arī vēstuli lielvezīram, kuŗā aprādīts: **"Cara miermīlības centieniem nav nekādu robežu** (tie ir bezgalīgi). Lai apliecinātu savu bezgalīgo milestību pret sultānu, viņš ir nolēmis iznīcināt vēl 25 kuģus Voronežā un 7 kuģus Azovā." Krievu sūtnis Konstantinopolē savukārt saņēma lielākas summas sultāna padomdevēju piekukuļošanai.

Pēterā I miera un atbrūošanās politikai bija lieli panākumi. Kad 1709. gada jūnija beigās Kārļa XII un ukraiņu atamana Mazepas kaņaspēks devās kaujā pret cara armiju pie Poltavas, turki un tatāri palika neitrāli. Tas neapšaubāmi izšķīra svārstīgās cīņas iznākumu. Pēterā "miermīlība" deva skaistus augļus — krievu imperija tika ievērojami paplašināta, iekļaujot tajā vēl vairāk ukraiņu un kareļu, visus ingrus un igauņus, un daļu latviešu. Tas bija **progresīvs notikums** vēstures attīstības gaitā, kā to skaidri un gaiši pierāda padomju vēstures grāmatas ar "mazākā ļaunuma teorijas" palīdzību: iekļaušana krievu imperijā bija "mazāks ļaunums", salīdzinot ar to, kas būtu noticis, ja šis tautas būtu paverdzinājusi kāda cita lielvalsts, jo tad tās nebūtu varējušas baudīt Oktobra revolūcijas labumus un laimīgo dzīvi progresīvajā Padomju Savienības tautu sadraudzībā (starp abiem pasaules kariem latvieši, igauņi un lietuvieši gan "nelaimīgā kārtā" bija atrauti no šīs tautu sadraudzības).

Vēlāk Krievija atkārtoti uzbruka Turcijai, saukāja to par "slimo vīru" un aicināja Eiropas lielvalstis piedalīties sultāna "Dižās imperijas" sadalīšanā. Krimas tatāri šodien ir izdzīti no savas zemes un izkaisīti "plašajā Dzimtenē".

Savu lielo kaimiņvalsti — Poliju un Lietuvu — cara Krievija likvidēja **miermīlīgā sadarbībā** ar Prūsiju un Austriju, kad subversīvā ceļā bija panākta šīs karaļvalsts dezorganizācija. Miermīlīgā vienošanās ar Napoleonu 1807. gadā Tilzītē savukārt deva iespēju cāram Aleksandram I nodrošināt savas robežas pret Zviedriju, atbrīvojot somus no zviedru virskundzības.

Kad pilnā gaitā norisinājās Krievijas ekspansija Tātajos Austrumos, Nikolajs II 1898. gada 22. augustā griezās ar miermīlīgu vēstījumu pie visām valstīm, aicinot tās piedalīties **atbrūošanās konferencē**. Vairums to uzņēma ļoti pozitīvi, ja neskaita dažas brīdinātājas balsis. Viena no tām piederēja Radjardam Kiplingam (Rudyard Kipling), kas publicēja dzejoli "The bear that walks like a man", kur teikts:

*When he stands up as pleading,
in wavering, man brute guise,
When he veils the hate and cunning
of his little swinish eyes,
When he shows as seeking quarters,
with paws like hands in prayer,
That is the time of peril — the Time
of the Truce of the Bear.*

Boļševiku nemitīgā "ciņa par mieru"

Viens no Ļeņina partijas ietekmīgākajiem propagandas ieročiem ciņā par varu Krievijas "tautu cietumā" 1917. gadā bija tā sauktā **revolūcionārā miera propaganda**, kas bija ietverta prasībā: "Par mieru bez aneksijām un kontribūcijām. Pašnoteikšanās tiesības visām tautām!" Šis priekšlikums plašāk izklāstīts arī Ļeņina valdības 1917. gada 8. novembra izsludinātajā "**Dekrētā par mieru**". Tai pašā laikā boļševiki mudināja "visu zemju proletāriešus uz ciņu pret visu zemju kapitālistiem". Lai noturētos pie varas, boļševiki tomēr bija spiesti 1918. gada 3. martā parakstīt miera līgumu Brest-Litovskā, bet izmantoja diplomātisko sakaru nodibināšanu ar Berlīni, lai attīstītu Vācijā subversīvu revolūcionāru darbību. Kad Vācija kapitulēja Rietumu frontē, boļševiki nekavējoties lauza miera līgumu, uzsākdami "revolūcionāru atbrīvošanas karu" rietumu virzienā (kas gan toreiz neizdevās) un organizēja komunistu sacelšanos Vācijā vēl 1923. gadā (Hamburgā), kas beidzās tikpat nesekmīgi kā pučs Igaunijā 1924. gadā. Šī subversīvā darbība tomēr netraucēja boļševikus izveidot slepenu militāru sadarbību ar Veimaras republiku, kas viņiem deva iespēju attīstīt militāro rūpniecību, kā arī izglītot Sarkanās armijas augstākos virsniekus Militārajā akadēmijā Potsdamā.

Boļševiki pārņēma cara viltīgās diplomātijas mantojumu, ko viņi savukārt bagātināja ar savu ciņas pieredzi, ar savu taktiku un metodēm. Šis boļševiku "pienesums" samērā labi raksturots partijas teorētiskajā mēnešrakstā 1975. gadā:

Ļeņina partija rādīja priekšzīmi, kā (...) lietot elastīgu un daudzveidīgu taktiku, kā izmantot mierīgās un vardarbīgās, legālās un nelegālās ciņas formas, kā savienot tās un pāriet no vienām formām uz citām.

Noslēguši "**mieru uz mūžīgiem laikiem**" ar savām kaimiņvalstīm, ko vēl papildināja dažādi "neuzbrukšanas līgumi", boļševiki neatlaidīgi centās graut tās no iekšienes, kaut arī bez panākumiem. Taču jaunas ekspansijas iespējas pavēra **miermīlīgā vienošanās ar Hitlera Vāciju 1939. gada 23. augustā** par Austrumeiropas sadalīšanu, kas **atsauc atmiņā cara Krievijas sadarbību ar Prūsiju un Austriju**, lai sadalītu Poliju un Lietuvu. Baltijas valstu okupācija un aneksija 1940. gada vasarā atbilda visām kara mākslas prasībām: tās toreiz (pēc Polijas sagrāves) bija pilnīgā Padomju Savienības un nacistiskās Vācijas ielenkumā, tātad galīgi izolētas, bez draugiem un sabiedrotiem un bez jebkādam iespējām saņemt no ārienes kaut kādu atbalstu vai palīdzību. Bet arī tad "**the Bear that Walks Like a Man**" tikai pēc

Parīzes krišanas nacistu rokās nāca ar ultimātu ielaist padomju karaspēku Baltijas valstīs bez ierobežojumiem. Taču vēl veselu mēnesi pēc padomju karaspēka ienākšanas Maskava centās maldināt baltiešus, ka tai nav nolūka pilnīgi iekļaut šīs trīs republikas Padomju Savienības sastāvā. Šādā veidā tad arī tika panākta "**uzvara bez kaušanās**", ko vēlāk apzīmēja par "**miermīlīgu sociālu revolūciju Baltijas valstīs**". Slepkašovšana sākās tad, kad šīs tautas bija atbrūņotas.

Padomju Savienības jaunā virsšķira ("jaunie feodāļi) nekad nav vēlējušies konfrontāciju ar stipru pretinieku, bet tā pastāvīgi ir plānojusi savas varas ekspansiju ar pretinieku apmānīšanu, dezorganizēšanu un sadragāšanu no iekšienes. Sens un pārbaudīts ierocis šai karā Maskavai ir bijusi **miera un atbrūņošanās propaganda**, kas bija lieti derējusi gan krievu cariem, gan boļševikiem cīņā par varas sagrābšanu Krievijā. Staļina laikā šī "cīņa par mieru" tika tālāk izveidota, kamēr Padomju Savienība pati visiem spēkiem kāpināja bruņošanos. Kominternes Izpildu komitejas loceklis Dmitrijs Zacharovičs Manuiļskis izteicās 1930. gadā:

*Pilsonība ir jāiesūpo miegā. Tāpēc mēs startēsim visefektīvāko un teātrālāko (spektākulārāko) **miera kustību**. (...) Muļķīgās un dekadentās kapitālistiskās valstīs ar sajūsmu sadarbosies šai lietā, tādā veidā sagatavojot pašas savu bojā eju. Tās tvers katru iespēju, lai būtu draugos ar mums. Kad tās būs pametušas novārtā savu aizsardzību, mēs tās satrieksim ar savilktu dūri.*

Būdama Hitlera Vācijas sabiedrotā, Padomju Savienība 1939./40. g. centās aktivizēt miera kustību Francijā, lai vājinātu tās militāro pretestību. Vācijas uzbrukums 1941. gadā pārsteidza Gudrības Tēvu (Staļinu). Ar rietumuvalstu palīdzību izglābies no sakāves un kara beigu posmā politiski apmānījis savus glābējus, Staļins nenobijās arī no amerikāņu atomieročiem, bet tūlīt izvērta plašu propagandu pret šiem necilvēcīgiem ieročiem (**Pikaso** šai miera cīņai uzzīmēja emblēmu — **miera balodi**). Tai pašā laikā ar savu agentu un "noderīgo idiotu" palīdzību viņš steidzināja šo ieroču ražošanu Sociālisma Dzimtenē. Arī viņa pēcnācējs Nikita Sergejevičs **Chruščovs** sparīgi turpināja "**cīņu par mieru**" un 1959. gadā izpļāpājās Dienvidslāvijas vēstniekam Mičunovičam:

Mēs neatlaidīgi cīnīsimies par mieru kādus 15 - 20 gadus. Pēc tam neviens mums nevarēs pretoties, ja arī griba vēl būtu palikusi.

Nākošais sarkanais cars **Iljičs II** (Brežņevs) neredzētos apmēros kāpināja Padomju Savienības bruņošanos, sagādāja ASV

kaunpilnu sakāvi Vjetnamā, pakļāva savai ietekmei vairākas valstis Afrikā, iefiltrējās Centrālamerikā, apmuļķoja "dekadentos Rietumus" ar t.s. atsprieguma politiku (**detente**) un tika titulēts par "nerimtīgo miera cīnītāju, visas progresīvās cilvēces gaišo cerību". Viņa laikā "**ciņa par mieru**" (un Rietumu atbrūņošanās) ieguva milzīgu vērienu un masveidīgu raksturu. Tas bija ilga un neatlaidīga profesionāla darba rezultāts, ko veica ar dažādu padomju "frontes organizāciju", ietekmes aģentu un "labgribas cilvēku" palīdzību, visnotaļ ievērojot diferencētu pieeju dažādām ļaužu grupām un individiem. Tā, piemēram, padomju "miera sūtņu" vidū ir ļaudis, kas speciālizējušies gan ārstu, gan mākslinieku, gan tikai mācītāju sievu u.c. apstrādāšanā. Ar bezgalīgu cinismu tiek apellēts pie cilvēku bailēm, emocijām un vientiesības, jo ļaužu zināšanas mēdz būt ierobežotas, bet muļķībai nav ne gala, ne malas (I.B. Singers saka: "**There is no end of the madness**"), un muļķība turklāt ir ārkārtīgi noturīga. Savā grāmatā "Les pacifistes contre la paix" (1982) Vladimirs Bukovskis konstatē:

"Miera kustība" ir gandrīz nepieejama racionāliem argumentiem un faktiem, jo to veido dīvains ļaužu jūklis (sajaukums), kur ietilpst komūnisti, līdzskrējēji, apmulsināti intelektuāļi, liekuļi, kas dzenas pēc populāritātes, profesionāli politiski laimes meklētāji (karjēristi), iebaidīti pilsoņi un jaunieši, kas grib dumpoties pašas dumpošanās dēļ.

Vēsturē nav piemēra tam, ka vienpusīga atbrūņošanās un kāda pacifistiska kustība būtu aizkavējusi vai novērsusi kādu militāru konfliktu. Gluži otrādi — tā ir pamudinājusi politiskus avantūristus (piem., Hitleru) ķerties pie ieročiem. Maskavas austrumnieciskajai kara mākslai ("miera ciņai") galvenais pretinieks tomēr ir skaudrā istenība — padomju atklātā un paslepenā agresija pret kaimiņvalstīm, (Afganistānu un Zviedriju), un globāli izvērstā subversīva darbība. To izvērtēt un neatlaidīgi izgaismot, ir katra saprātīga cilvēka neatliekams pienākums.

(Latvija, 26.8.1985, nr 32)

18. NOVEMBĀRA PĀRDOMAS

(Šīs pārdomas tika nolasītas mūsu valsts svētku sarīkojumā Gēteborgā, 1986. g. 23. novembrī. Jāievēro, ka manuskripts bija piemērots runāšanai — brīvam stāstījumam.)

Pulcējoties un pieminot 1918. gada 18. novembri, mēs cildinām un godinām latviešu tautas **lielāko vēsturisko sasniegumu** tās garajā vēstures gaitā — neatkarības pasludināšanu, izcīnīšanu un pašu brīvo Latvijas republiku, kas joprojām turpina pastāvēt kā starptautisko tiesību subjekts. Der atcerēties, ka mūsu tēvzemes tēvi — Tautas Padomes locekļi — pa lielākai daļai bija jauni cilvēki (jaunākais bija 19 gadus vecs). Krietns skaits no viņiem piederēja pie tās ļaužu katēgorijas, kas šodien ir ELJA biedri.

To darot, **mēs pagodinām paši sevi**, apliecinām savas vēstures un kultūras apziņu. Lai kāda tauta varētu pastāvēt, tai vajadzīga **sava pašcieņa**. Kas pats sevi necienī, to necienī arī neviens cits. Šo vienkāršo patiesību labi apzinājās jau tautas atmodas laikmeta darbinieki, par ko liecina pirms 130 gadiem publicētas rindas Anša Leitāna rediģētajā "**Mājas Viesī**" (1856, nr 2):

*... Mēs latvieši! Un pie šī vārda
Mēs mūžam draugi paliksim.
Kas tautas godu kājām spārda
To vārguli nožēlosim!*

Arī apspiestu tautu, kas saglabā savu pašcieņu un vēstures apziņu, nevar pārtautot un iznīdēt. Tāpēc okupanti mūsu paverdzinātajā tēvzemē dara iespējamo, lai pārvērstu latviešus par sava veida **mankurtiem** (bezatmiņas un bezgribas vergiem). Latvijas vēsture (kaut vai viltotajā padomju versijā) skolās īstenībā netiek mācīta, LVU nav Latvijas vēstures katedras. Reizēm Rīgas presē dzird liekulīgu žēlošanos, ka jaunatne nekā nezina par "latviešu slavenajām revolūcionārajām tradīcijām un leģendārajiem sarkanajiem strēlniekiem". No Maskavas viedokļa tas ir teicami — lai latvieši neiedomājas, ka viņiem kādreiz bijusi kaut kāda nozīme! "Atkušņa" laikā pēc kompartijas XX kongresa (1956) steigā izdevās strēlniekiem uzcelt pieminekli un muzeju, kas vēlāk vairs nebūtu bijis iespējams. Taču pieminekļi ir mēmi un tos var dažādi iztulkot (kā tas tiek darīts ar Brīvības pieminekli un mātes Latvijas tēlu Brāļu kapos). Ojārs Vācietis savā laikā (1980) mēģināja saviem bezvēstures tautiešiem atgādināt:

*Jo zini,
kā esi caur gadsimtiem nākts,
nevis vakardienai
no ratu pakājas izkritis.*

Bet to uzzināt viņiem ir liegts. Sekas ir izļurkāta pašapziņa un demorālizācija. Padomju izspiedzes organi savukārt vervē trimdā paklausīgus un iztapīgus "lojālus dzimtenes patriotus", lai vājinātu un pieklusinātu mūsu kritiku un protestus pret izplānoto mankurtismā procesu, lai šo neķītro pasākumu varētu veikt pēc iespējas ērtāk un netraucētāk.

18. novembris ir pieminēšanas un atcerēšanās diena. Tā ir arī piemērota **diena pārdomām** par mūsu pagātņi, tagadņi un nākotņi. Tāpēc gribu izmantot man piešķirtās minūtes dažām pārdomām, ko izraisījusi nodarbošanās ar mūsu vēsturi un savā ziņā arī "Vizontālu mūiku" pašreizējais uzbrukums latviešiem un igauņiem Zviedrijā.

Palaikam nākas dzirdēt teicienu: "Vēsture māca, ka cilvēki no vēstures neko nemācās." Līdzīgi dažam labam citam "spārnotam" un šķietami dziļdomīgam izteicienam tas neiztur nopietnu pārbaudi. Ja tas tiešām atbilstu īstenībai, tad mēs joprojām dzīvotu alās vai kokos. Taču var teikt, ka cilvēki diemžēl **nemācās pietiekami no vēstures**, jo vairums to zina ļoti trūcīgi, pavirši vai kļūdaini.

Kāpēc tas tā, un kāpēc tad viņi necenšas vairāk no vēstures mācīties un izdarīt praktiski noderīgus secinājumus, jo vēsture taču glabā visu iepriekšējo paaudžu pieredzi — visus sasniegumus un neprātības, vērtīgas atziņas, kļūdas un maldus? Šai nevarēšanai ir daudz un dažādu iemeslu. Minēšu tikai dažus. Vispirms jau tas prasa laiku un spēju kritiski izvērtēt šo pieredzi. Ne velti mēdz teikt: "Ja vecais spētu, un jaunais zinātu!" Tas prasa arī drosmi **skatīties acīs īstenībai**, lai arī tā dažkārt būtu, cik nepatīkama un nežēlīga būdama. Bet daudziem cilvēkiem (bez tautības un ticību izšķirības) tas ir ārkārtīgi pretīgi. Daudz labprātāk viņi nododas dažādām iedomām, maldiem un vēlmēm. Tāpēc arī visvairāk sekotāju ir tiem "praviešiem" un "vadoņiem", kas sola visnieiespējamākās un trakākās lietas.

Mūsu jaunāko laiku (20. g.s.) vēsture ir bijusi tik dinamiska, drāmatiska un traģiska, ka to grūti salīdzināt ar kādas citas tautas vēsturi. Šai gadsimtā latvieši ir situšies un kāvušies visos kaņos un revolūcijās, kas norisinājušies Austrumeiropas telpā. Ir interesanti konstatēt, ka **vislielākos panākumus** (paši sev) mēs guvām un **vismazākos zaudējumus** cietām, kad cīnījāties **zem saviem karogiem** par saviem nacionālpolitiskajiem mērķiem. Tās bija mūsu slavenās Brīvības cīņas 1918. - 1920. g. Ienaidnieku

bija tik daudz, un pārspēks tik liels, ka situācija varēja likties bezcerīga, bet tās atrisinājums bija priekšzīmīgs:

- ar mums naidīgā baltvācu Landesvēra un vācu Dzelzdivīzijas palīdzību mēs satriecām galvenos lielinieku spēkus;
- ar efektīvu igauņu palīdzību sasitām vāciešus;
- nacionālā vienprātībā sakāvām t.s. Rietumkrievijas armiju resp. fon der Golca un Bermonta teicami apbruņoto kaŗaspēku;
- sadarbībā ar poļiem ātrā ofensīvā atbrīvojām Latgali.

Mūsu brīvības cīņu kaŗavīrus neviens nekad nav iedrošinājis ne zaimot, ne vajāt. Sakautie un pārsteigtie ienaidnieki — lielinieki, krievu monarchisti, vācu aneksionisti un baltvācu muižnieki (tā sakot, "Rotfront und Reaktion") — gan attīstīja jaunajai latvju valstij naidīgu propagandu, bet tā nespēja kavēt Latvijas attīstību.

Gluži citādi rezultāti un sekas ir bijušas tām cīņām, kad latvieši (piespiesti vai brīvprātīgi) kāvušies **zem svešiem karogiem** (krievu, lielinieku un vācu):

- visos gadījumos — ļoti smagi zaudējumi;
- divos gadījumos (zem lielinieku un vācu karogiem) mūsu kaŗavīri turklāt piedzīvojuši daudz pārmēģumu, zaimu un vajāšanu.

Mūsu izmantotāji gan vienmēr cildinājuši latviešu cīnītājus kā "**labu un derīgu materiālu**", kā dūšīgus un drosmīgus kaujiniekus. Mēs varam par to tikai rūgti pasmaidīt. 1967. g. to atļāvās darīt Māris Čaklais (tad viņš vēl nebija kļuvis "braucošais") par sarkanajiem strēlniekiem savā poēmā "Piemīņas diena":

*Gājāt, un jums jau likās
puse pasaules pieder.
Vērmeles uz jūsu kapiem —
tie ir tie istie ziedi.*

*Tie, kas palika mājās,
ar jūsu meitenēm dzīvo.
Jums jau par to nekas,
ka tik tie karogā plīvo.*

Latvieši nu reiz ir vairumā aktīvi un darbīgi ļaudis. Viņiem arī patīk lepoties ar savām darba spējām, drosmi un cīņas sparū. Dod tik šurp, un mēs parādīsim kā jāstrādā! Un sveši kungji uzstī

uz pleca: "Malacis!" "Tuechtiger Kerl!" "Labs materiāls!". Bet kas tad no šīs strādības, censības un dūšības tiek latviešu tautai? — Lielī zaudējumi un dažkārt vēl negaidīta neslava un pārmetumi par šo dūšīgo strādāšanu (kalpošanu) un varonīgo cīnīšanos. Un pēc tam grūti aizbildināties, ka "mēs citādi nevarējām" u.tml.

Gan krievi, gan vācieši, kā jau imperiālisti, centušies mūs brutāli un nesaudzīgi izmantot saviem bieži vien nešķīstajiem pasākumiem. Pilnīgi izvairīties no šīs ekspluatācijas mums nav bijis iespējams, bet, **saprātīgāk rīkojoties un pasīvāk izturoties**, mēs būtu varējuši mazināt zaudējumus un postīgākās sekas. Ikvienam der atcerēties Hamleta resp. Šekspīra allaž aktuālo aprādījumu: "Lieks darbīgums ir dažkārt visai bīstams!"

Secinājums, manuprāt, skaidrs: **visiem spēkiem vairīties ļaut svešiem kungiem mūs izmantot svešu mērķu labā**. Arī ar pasaules lāpīšanu un cilvēces glābšanu mums nav jānodarbojas, bet jākoncentrē visi atlikušie spēki savas tautas un sabiedrības mērķiem un interesēm (charity begins at home).

Mēs pārāk bieži esam bijuši dažādu pavēļu un rīkojumu izpildītāji un izdarītāji (sekmīgi un efektīvi), bet pārāk maz domātāji un plānotāji. Tādā veidā nevajadzīgi esam izšķieduši savus spēkus. Secinājums: **vairāk plānot, aplēst, pārdomāt un organizēt**, lai ar minimāiem spēkiem panāktu maksimālu efektu. Tas nozīmē arī attīstīt spējas ātri un mērķtiecīgi **izmantot pretinieku kļūdas, pārsteidzības un muļķības**. Jāievēro, ka daudzi ir krituši nevis citu, bet pašu izraktās bedrēs (gan lielās, gan sīkās sakarībās).

Vai pāreja no nepārdomāta darbīguma un dūšīguma uz slipētāku plānošanu, taktikas izveidi un organizēšanu latviešiem ir iespējama? Es domāju, ka laimīgā kārtā tā ir jau sākusies. Šādu ievirzi var manīt dažu mūsu organizāciju darbā, šādā veidā ir centušās strādāt arī "Brīvībai" tuvās aprindas. Ar lojālu un ciešu sadarbību, pastāvīgi apmainoties ar informāciju un idejām, arī neliela grupa var būt visai efektīva un veikt nozīmīgus pasākumus.

Man gribētos atgādināt, ka sengrieķi, kas atstājuši tik lielu kultūras mantojumu, par savu lielāko varoni (ideālu) nebūt neuzskatīja vareno kausli Achileju, bet viltīgo Odiseju, kas uz faiaku ķēniņa jautājumu par viņu izcelsmi, lepnī atbild:

"Es esmu Odisejs, Laerta dēls, no visiem cilvēkiem visviltīgākais, un mana slava jau ir uzkāpusi līdz debesīm." (Odisejs bija arī viens no "Trojas zirga" autoriem).

Piebildīsim, ka ar "viltību" Odisejs saprata prasmi gudri un veikli rīkoties grūtās un sarežģītās situācijās.

Mūsu spēks nav un nevar būt kvantitatē, tāpēc tam jābūt un jāizpaužas **kvalitatē**. Un vēl dažas svarīgas īpašības ir

nepieciešamas: pacietība, izturība, neatlaidība, kā arī žirgts un jautrs prāts. Pamatīgi un sistematiski mums jāpēti ienaidnieka taktika un metodes, lai varētu rīkoties tā, kā to prasa aktuālais moments. Mums ir jāatbrīvojas no lētības un vientiesības (nekur taču nav teikts, ka latvietim katrā ziņā jābūt vientiesīgam), jo mums ir darišana ar gluži neticami cinisku un blēdīgu ienaidnieku. Un mums reiz jāņemacās visas lietas un novirzes izvērtēt **no latviešu**, nevis no "svešo, gudro kungu" **viedokļa**.

Neatkarības un brīvības atgūšana ir vēsturisks process, kam jānorūgst un jānobriest, bet ir svarīgi, lai tie mūsu spēki, kas darbojas šai virzienā būtu modri, prasīgi, saliedēti un spētu nekavējoties iejaukties politiskajās norisēs, tiklīdz situācija būs nobriedusi. Ir ļaudis, kas zūdas, ka tūlīt nekas nenotiek. Viņi krietni depresijā, atmet visam ar roku, vai kļūst par kollaborantiem ar okupantu varas orgāniem, jo, kā Gudrais Zalamans saka:

"To mirstamu cilvēku pārdomāšanas ir bailīgas, un viņu izbrātošanas ir nepastāvīgas."

Katra apzinīga latvieša pienākums ir apkarot jebkāda defētisma izpausmes. Strādāt latviešu lietas labā nav nekāda nasta jeb upuris, jo cilvēks nedzīvo no maizes vien, bet viņam ir vajadzīgs arī kāds mērķis, kas dod augstāku jēgu dzīvei un darbam. Būsim priedīgi, ka mums tāds mērķis ir.

Padomju krieviskā vergu valsts nepilnos 70 gados ir panākusi savas sabiedrības gluži fantastisku demoralizāciju, saimniecības dezorganizāciju un stagnāciju, ko nevar labot, nemainot pašu sistēmu. "Vēstures kurmis" šo koloniālo imperiju ir drupinājis (vēsturiskā skatījumā) rekorda tempā. Ja būsīm pacietīgi, prasīgi un izturīgi, tad savu mērķi vēstures gaitā arī sasniegsim. Rakstos stāv sacīts:

"Esi uzticīgs līdz nāvei, tad es tev došu to dzīvības kroni."

Tie ir patiešām patiesi vārdi.

(Brīvība, 1987, nr 3)

Kollaborācijas vīlinājums

*"Kaupam sacēlās kāriba slavēto Vāczemi redzēt,
Juta ar' ļoti godātu sevi no Svētajā Tēva.
Tādēļ tas solīja vāciešiem atļaut pilsētu uzcelt,
Apņēmas doties uz Vāczemi līdz ar lielājo kuģi."
(Andrejs Pumpurs, "Lāčplēsis")*

1. Vārda nozīmes maiņa

Kollaborācija pirms Otrā pasaules kara bija gluži nevainīgs svešvārds, ar ko apzīmēja sadarbību, piedalīšanos kādā kopīgā pasākumā. **Kollaborants** tātad bija līdzstrādnieks jeb sadarbnieks. Pagājušā kara, ko izraisīja divu gangsterisku režīmu — vācu nacisma un krievu boļševisma — kollaborācija, šis vārds ieguva ļoti negatīvu un nicīgu nozīmi. Rīgā izdotajā svešvārdu vārdnīcā (1969) par to teikts:

"Kollaboracionisms (no fr. collaboration - sadarbība) — dzimtenes nodevēju sadarbšanās ar okupantiem. Apzīmējums radies fašistu okupētajā Francijā Otrā pasaules kara laikā."

Tā ir saasināta, neniansēta definīcija, jo pielīdzina visus kollaborantus (padomju autori lieto ērmīgo vārdu "kolaboracionisti") dzimtenes jeb tautas nodevējiem. Ir tiesa, ka tādi ir bijuši, taču daudziem sadarbību ar okupantiem ir noteikuši gluži citi motīvi: cerības atvieglināt savas tautas likteni, iegūt iespēju kaut kādai nacionālai pašdarbībai (pašpārvaldei), zināma radniecība ar okupantu politisko ideoloģiju (piemēram, norvēģis Vidkuns Kvislings, kas pats sevi uzskatīja par patriotu) u.c.

Šai rakstā "kollaborācija" lietota par apzīmējumu sadarbībai ar tēvzemes okupantiem un tautai naidīgiem spēkiem dažādu motīvu dēļ, izslēdzot vienu — apzinīgu nodevību.

2. Kollaborācijas senā vēsture

Lai gan neviens līdz šim nav pūlējis sarakstīt "Latviešu kollaborācijas vēsturi", mēs tomēr zinām daudzus kollaborācijas piemērus no senākiem laikiem līdz mūsu dienām. Jau pirmajās rakstveida liecībās par notikumiem mūsu tēvzemē parādās pirmie zināmie kollaboranti ar svešajiem iebrucējiem. Tie ir ievērojami vīri — Turaidas libiešu valdnieks (quasi rex) Kaupo, vairāki latgaļu kungji un kādu laiku arī kareivīgais Tērvetes Viesturs.

Jaunākos laikos, cīnīdamies pret baltvācu privilēģijām, daži izcili tautas atmodas darbinieki (it īpaši Kr. Valdemārs) aizsāka tālākā skatījumā visai bīstamu kollaborāciju ar krieviskās centrālās varas pārstāvjiem. Šī gadsimta sākumā mūsu pirmā un

lielākā politiskā partija — LSDSP — upurēja savu patstāvību par labu kollaborācijai ar "krievu biedriem" (1906.g.), bet 1914. gadā, lai saglabātu partijas vienību, pakļāvās lielinieku vadībai, kam bija ārkārtīgi liktenīgas sekas turpmākajos notikumos. (Vēsture māca, **cik bīstami ir par katru cenu censties pēc vienības** ar ļaudīm un grupām, kuŗu darbība un mērķi ir kaitīgi mūsu nacionālajām interesēm).

Arī mūsu Pagaidu valdība brīvības cīņu sākumā (1919.g.) bija spiesta kollaborēt ar tai naidīgiem vācu spēkiem, kuŗus pēc tam izdevās sakaut ar igauņu palīdzību. Šis piemērs liecina, ka kollaborācija var atmaksāties, ja partners nav pārāk spēcīgs (Vācija toreiz bija sakauta, un tās iekšpolitiskais stāvoklis bija nestabils).

3. Kollaborācija ar noziedzīgām diktatūrām

Glūži citādi piedzīvojumi mums ir par kollaborācijas mēģinājumiem ar krievu boļševiku un vācu nacistu okupācijas režīmiem Otrā pasaules kara laikā. Pirmoreiz mums nācās sadurties ar pamatā kriminālām totalitārām diktatūrām, kas katra pārstāvēja sava veida **anticivilizāciju**.

Atstājot nepieminētus līdzskrējējus un pielidējus, der atcerēties, ka abu okupāciju posmos bija cilvēki, kas labos (patriotiskos) nolūkos centās sadarboties ar šīm baigajām varām. Daži kollaboranti par to jau toreiz samaksāja ar savu dzīvību, bet dzīvi palikušie savus tā laika centienus ir dabūjuši vairāk vai mazāk nožēlot. Viņi ir ne tikai skarbi kritizēti, bet arī zaimoti un vajāti.

Secinājums, šķiet, ir ļoti skaidrs un nepārprotams: jebkāda aktīva kollaborācija ar šāda veida gangsteriskiem okupācijas režīmiem ir bīstama un kaitīga. Tā sagādā mums liekus zaudējumus, tā pazemo, kompromitē un demoralizē cilvēkus. Un tāpēc tā jau principā noraidāma. Ļaudim, kas nonāk šādā neapskaužamā situācijā jāievēro, ka "**lieks darbīgums ir visai bīstams**". Vislielākā atturība un pasivitāte tādos apstākļos ir augstākais tikums.

4. Kollaborācijas iedzīvināšana pēcvara laikmetā

Smagi cietuši un pārbaudīti divu okupāciju zaņķi, bet bagāti ar pieredzi, daļa latviešu patvērās demokratiskās zemēs. Vārgākie atmata visam ar roku un pazuda bez ziņas un miņas, bet pārējie strādāja, organizējās un **centās būt savas apspiestās un deldētās tautas balss un aizstāvji brīvajā pasaulē**. Viņi bija padvarai ļoti nepatīkams un kaitīgs nacionāls nogrupējums ārpus padomju

"tautu cietuma". Labu laiku padomju izspiedzes un propagandas organiemi nebija lielāku cerību iesaistīt "samaitātos" (daudz pieredzējušos) ārzemju latviešus kollarorācijas pasākumos. Taču nebija lietderīgi viņus un viņu "kaitniecisko darbību" ignorēt. Pirmajos pēckara gados "aizklīdušos" mēģināja repatriēt, pēc tam — apkarot, bet pamazām viņu ietekmēšanai sāka lietot **diferencētu un elastīgāku taktiku**. Padomju "slaveno organu" darbinieki (čekisti) meklēja **neapmierinātus, iedragātus, labilus un vientiesīgus cilvēkus**, kas palīdzētu izveidot ārzemēs padomju nolūkiem noderīgus "patriotiskus" preses izdevumus un organizācijas. Tika paplašināta un izbūvēta valsts drošības dienesta (VDK resp. KGB) ārējās frontes filiāle — Rīgas **Kultkoms** (KSK).

Pacietīgā un neatlaidīgā darbā sameklētie **kollaboranti** atkarībā no viņu potenciālās noderības saņēma mazāku vai lielāku materiālu atbalstu, lai atvieglotu dzimtenes apmeklējumus un veicinātu dažādus pasākumus ārzemēs. Tika gādāts, lai kollaborantu uzturēšanās dzimtenē noritētu "pastāvīgu svētku noskaņā" un viņi paši (it īpaši trimdas kultūras darbinieki) tur iegūtu iespējami lielāko apbrīnu, uzslavu un atzinību. No viņiem savukārt prasīja **lojālu izturēšanos** pret dzimteni (t.i. okupantu režīmu), ieteica norobežoties no "reakcionāro emigrantu" organizācijām, propagandēt "dzimtenes kultūras sasniegumus" ārzemēs, veicināt Kultkoma aktivistu ārzemju turnejas un sniegt padomju organiemi noderīgu informāciju. Tādā veidā cerēja pamazām neitralizēt un aplūsināt latviešu trimdas nacionālo darbību un kādu daļu no ārzemju latviešiem arī aktīvi iesaistīt padomju dezinformācijas, propagandas un "imperiālisma apkaņošanas" darbā (par visu to tuvāk skat. manu grāmatu "**Zināšanai**"). Tā kā gaidītais trimdas "bezsaules noriets" arvien attālinājās, padomju organi aizvien vairāk uzmanības pievērsa jaunāku gadagājumu ļaudīm. Pēdējā laikā par interesantākajiem un noderīgākajiem tiem ir izrādījušies "reāli domājoši" (tā viņus pagodina "DzB") vidējās paaudzes ārzemju latvieši. Šai VDK ārējās izspiedzes atziņai nenoliedzami ir objektīvs nopamatojums.

5. Ideāls kollaborants

*"Viens zābakus māk šūt, cits uzart līdumu,
bet nespēj paredzēt ne grimumu, ne plaukumu,
un tāpēc kādā agrā rīta svidumā
tos visus nošauj tirgus laukumā."
(Ojārs Vācietis, 1970)*

Rezumējot informāciju, kas iegūta laika gaitā saskarē ar padomju "ārējās frontes" kadriem, iegūstam šādu ainu: no

padomju viedokļa aktuālajā momentā visizdevīgākais kollaborants ir **vidējās paaudzes "buržujs"** ar labi nodrošinātu materiālu stāvokli (**viņš pats piemaksā par kollaborāciju**), kam joprojām ir kaut kāda interese par tautu un dzimteni. Par kaŗa un okupāciju laikiem viņam ir vai nu ļoti miglainas atmiņas, vai arī tādu nemaz nav. Viņam ir augstākā izglītība praktiski noderīgās zinātnēs, bet **par politiku** (ideoloģiju, taktiku, propagandu) **viņš daudz neinteresējas**. Viņš ir aizņemts cilvēks, kam nav laika izsekot dažādajiem "procesiem" un okupantu perspektīvajiem pasākumiem dzimtenē. Ja arī viņš abonē kādus Rīgā izdotos laikrakstus un žurnālus, tad labākā gadījumā viņš tos pašķirsta un noliek kaudzē vai atkritumu tvertnē. Viņš nekad nav nopietni nodarbojies ar padomju rakstu analīzi, neprot tos lasīt un izdarīt secinājumus. Bet viņš labprāt noskatās dzimtenes kultūras sarīkojumus — dziedātājus, dancotājus, dzejniekus, aktieŗus, filmas, gleznas — un labprāt grib "veicināt latvieŗu kultūru". Viņš ir gatavs ar savu naudu (un arī ar citu tautieŗu naudu) finansēt padomju ārējās izspiedzes (VDK filiāles - Kultkoma) izplānotos "kultūras aktīvistu" propagandas braucienus uz ārzemēm, jo savā **labestīgajā vientiesībā** ir pārliecināts, ka tas nāķ par labu tautai dzimtenē, lai gan tai pašā laikā šīs tautas valoda un kultūra "Dzintarzemē" tiek plānveidīgi degradēta, diskriminēta un nīdēta. Viņš arī nesaprot, ka latvieŗu kultūras darbinieķi, kuŗus viņa apmauŗšanai sūta uz ārzemēm, tiek ievilkti izspiedzes organu tiklā un zaudē savu tautieŗu uzticību un cieņu dzimtenē. Viņš vispār negrib dzirdēt nepatīkamus faktus par stāvokli un attīstības gaitu okupētajā Latvijā, bet vēlas mūsu presē lasīt "**vairāķ pozitīvas informācijas**". Viņš lielā mērā līdzinās cilvēķam, par kuŗu kāds proleŗskalds saka:

Viņš netic faktiem, viņš tic tikai sev.

Vajadzības gadījumā

Faktiem jātic viņam.

Viņa pacietība pret sevi

Ir neierobeŗzota. Argumentus

Viņš uzklausa ar špika ausi.

Tā ir trāpīga vārsma, kur katrs vārds patiesi raksturo ideālo kollaborantu. Viņš ar dedzību (daŗreiz ar asarām acīs) uzklausa **Kultkoma špiku glaimus** un dezinformāciju, bet pukojas par trimdas padomju problēmu pētnieķu rakstiem un runām, kas ar saviem aprādījumiem traucē viņa ģeķīgās vēlmes un iedomas.

Bet padomju špiki ir panāķuŗi kaut ko gluŗi fantastisku — viņu apķarotie, zāķatie un nīstie **latvieŗi ārzemēs paŗi finansē**

padomju ārējās frontes operatīvos pasākumus nacionālās trimdas neitrālizācijai un apmaušānai, lai mankurtisma (denacionālizācijas) procesu okupētajā Latvijā Maskava varētu istenot pēc iespējas ērti un netraucēti. Un mūsu kollaborants, zināmā mērā līdzīgi norvēģu Kvislingam, ir cieši pārliecināts, ka viņš dara teicamu nacionālu darbu. Sadarbodamies ar mūsdienu visreakcionārāko, tumsonīgāko un atpalikušo režīmu, viņš uzskata sevi par ļoti apgaismotu, liberālu un progresīvu cilvēku. Tas ir lielisks negribēta humora piemērs, par ko varētu gardi pasmieties, ja šis "gaismeklis" nebūtu mūsu tautietis. Mūsu kollaborants diemžēl arī neapzinās, ka viņš draud kļūt par riskantu personu savai patvēruma zemei. Taču atjēgties vēl joprojām nav par vēlu. Tāpat nav par vēlu papulēties nopietni iepazīties ar kultūras dzīvi un tās problēmām mūsu tēvzemē, ko var ļoti labi panākt bez padomju ziķerzēnu palīdzības un pārraudzības.

6. Prasība atzīt un akceptēt kollaborāciju

"Kultkoms ir Latvijas sabiedrības oficiālā pārstāve kultūras sakaros, un kā tāda veic savu misiju." (DzB, 1982, nr 52)

Ilgāku laiku mūsu kollaboranti tomēr kautrējās atklāti atzīt, ka viņi sadarbojas ar padomju drošības dienesta pārstāvjiem, t.i. ar Kultkoma špikiem. Naivā veidā viņi mēģināja trimdas sabiedrībai iestāstīt, ka padomju "kultūras sūtņu" (arī zinātnieku) viesošanās ārzemēs ir organizēta **privāti**. Lūk, kāds trimdas korifejs ir bijis Rīgā un "privāti izkārtojis" tāda un tāda ievērojama latviešu mākslinieka vai zinātnieka braucienu pie mums. Taču šo mazošanos nebija iespējams ilgāku laiku turpināt. Tā bija pārāk muļķīga un aplama, un tā arī kaitināja VDK Rīgā, kas savā organā "Dzimtenes Balss" atkārtoti pieprasīja, lai svešatnes latvieši ("lojālie") beidz minstināties un neveikli mānīties, bet **atzīst Kultkoma par vienīgo kultūras sakaru kārtotāju** ar tautiešiem ārzemēs.

Vispirms tad nu ārzemēs (it īpaši ASV) tika mēģināts noliegt Kultkoma nozīmi, un ieteikts par to pārāk neinteresēties un "neuztraukties". Un galu galā arī čekistu varot apmānīt. Vienu otru čekistu varbūt var arī kādreiz apvest ap stūri, bet nav iespējams apmānīt pašu "slaveno organizāciju" vai novirzīt to no mērķiem, kas noteikti un izplānoti ne jau Rīgā, bet Maskavā.

Tā kā padomju organi no savas prasības neatkāpās, mūsu kollaboranti, savā dedzībā kvēlodami, jutās spiesti piekāpties un likt kārtis galdā. Pašlaik viņi pūlās panākt, lai trimdas sabiedrība akceptē viņu kollaborāciju ar padomju ārējo izspiedi, resp. Rīgas Kultkomu. Tas mums jādarot, lai nešķeltu ārzemju latviešus un neizjauktu sadarbību mūsu organizācijās. Uz to atliek aizrādīt, ka nekāda totāla vienība un vienprātība trimdā nav pastāvējusi. Brīvā sabiedrībā vienmēr būs dažādi uzskati un viedokļi par dažādiem jautājumiem. Pilnīga vienprātība (un klusums) ir tikai kapsētā. Mūsu kollaboranti turklāt paši ir gādājuši par gaužām nožēlojamu šķelšanos, nodibinādami vairākas organizācijas sadarbībai ar padomju organiem.

Ar gluži neticamu vientiesību kollaborantu vēlmes ir izklāstītas anonīmā rakstā (kāpēc tāda lieka kautrība?) "**Vai nav laiks revīzijai?**", ko "Brīvā Latvija" 1987.gada 18.maijā iespiedusi 1. lappusē. Autora motīvācija atzišanas prasībai skan:

"Bet kāda ir starpība starp padomju muitu, viesnīcu, Intūristu un KSK (Kultkomu)?"

Pēc viņa domām - nekāda. To lasot, gribot negribot nāk prātā viedā žīdu rakstnieka I.B. Singera vārdi par viņa tautiešu dulburībām: "There is no end of the madness." Ir neērti paskaidrot tik vienkāršu lietu, ka padomju muitnieki, viesnīcu personāls un Intūrista darbinieki kontrolē (pēdējās divas grupas arī apkalpo) visus iebrucejus un tūristus, ar kuņiem viņi saskaņas, bet Kultkoms ir VDK specorganizācija latviešu trimdas sabiedrības ietekmēšanai, graušanai un izmantošanai padvaras interesēs. Starpība ir milzīga un acimredzama. To visu savā laikā tuvāk centās aprādīt bijušais Kultkoma prezidents Imants Lešinskis, un tāpēc iemantoja visu kollaborantu dziļu naidu un sašutumu. Savās dusmās viņi atgādina mazu bērnu niķošanas, kam taisās atņemt bīstamu rotaļlietu. Arī minētā raksta autors žēlojas par Lešinska nepatīkamo informāciju. Tomēr īsti spēcīgs savā ticībā kollaborantu lietai viņš laikam nav, jo kāda iekšēja nedrošība liedz viņam parakstīt sacerējumu ar savu vārdu.

7. Un kas tālāk?

*"Kas gēķim ko stāsta, tas stāsta to vienam
gulošam, un gēķis pie gala vaicā: — Kas
tas ir?"*

(Sīraks, XXII, 8)

Mūsu vēsturiskā pieredze rāda, ka **gudrība nepielip**. Aizrautīgākie un apreibušākie kollaboranti nav ietekmējami, jo viņi

ir imūni pret faktu analīzi un loģiskiem argumentiem. Viņi ir traģikomiskas personas, kas pelni mūsu līdzjūtību, jo viņi tic, ka dara labus darbus un iet pa progresa un trimdas sabiedrības "atjaunošanas ceļu". Tādēļ kollaborācija ar okupantu izspiedzes orgāniem turpināsies. Atkritīs piesardzīgākie un šaubīgākie. Kāda daļa vilsies un atveseļosies. Bet daži iepiņķēsies vēl dziļāk kollaborācijas dūkstīs un sāks veikt kvalificētākus "patriotiskus uzdevumus" (padomju orgāni laika gaitā mēdz paaugstināt savas prasības), kā tas zināms no agrāko gadu novērojumiem. Atsevišķos gadījumos tas var beigties ļoti traģiski (arī tādi gadījumi ir jau bijuši). To diemžēl ir grūti aizkavēt, jo, kas savā darbīgajā muļķībā un lētticībā ir tik svelmaini iededzies, "tas neprasa, vai viņš bojā ies".

Bet mēs arī zinām, ka **laiks visu izvētī un noliek pienācīgā vietā**. Tāpēc mums bez naida un uztraukuma jāturpina **pacietīgs izskaidrošanas un apgaismes darbs**, lai mūsu zaudējumi, ko rada kollaborācijas vilinājums būtu pēc iespējas mazāk sāpīgi. Nekur nav teikts vai rakstīts, ka latvietim katrā ziņā jābūt vientiesīgam. Mēs allaž priecāsimies par katru atskurbušo un viņu sirsnīgi apsveiksim (mazliet parafrazējot kādu slavenu formulējumu no revolūcionāro cīņu laikmeta) **kā tautieti un draugu, kas nācis pie apziņas**.

(Brīvā Latvija, 15.6.1987, nr 35)

KĀ "TAUTU CIETUMS" KĻUVA PAR "TAUTU KAPSĒTŪ"

Piezīmes par genocīda priekšvēsturi
pasaules pirmajā socvalstī

PSRS tautas skaitīšanā 1926. gadā bija reģistrētas 194 etniskas vienības. Pēc V. Kozlova publikācijas "Nacionalnosti SSSR" (Moskva 1982) datiem, 1979.g. tur tautu draudzības apstākļos bija palikušas vairs tikai 94 tautas un tautības. Tātad aptuveni 50 gadu laikā bija iznīcinātas 100 etniskas vienības.

Cariskās Krievijas koloniālajā imperijā pēc 1897. g. tautas skaitīšanas datiem 57% iedzīvotāju bija nekrievi (istenībā vēl vairāk, jo oficiālā statistika bija "frizēta"). Tai pašā laikā krievu šovinistiskās aprindas daudzinau saukli "**viens cars, viena ticība, viena valoda**" un prasīja pastiprināt rusifikācijas politiku, kas Baltijas provincēs bija aizsākta 1880-tajos gados, bet katoļticīgajā Latgalē (tāpat kā Lietuvā un Polijā) jau 1860-tajos gados.

Nacionālās apspiešanas politika izraisīja nekrievu tautu pretestību, "atsvešināja tās no cara troņa" un daļu jaunākās paaudzes pievērsa nelegālai revolūcionārai darbībai. Analizējot 1905. g. revolūcijas norises, **Ļeņins** konstatēja, ka cīņa pret cara patvaldību visstiprāk bija izpaudusies nekrievu apdzīvotās teritorijās, it īpaši latviešu novados. Viņš devēja Krieviju par "**tautu cietumu**" un izgāja cīņā par varu kā Krievijas paverdzināto tautu atbrīvotājs. Nav jābrīnās, ka viņa tuvāko līdzstrādnieku skaitā bija daudz nekrievu.

Savā politiskās stratēģijas programmā, kas pazīstama kā Ļeņina "Aprīļa tezes" (1917), viņš bargi nosodīja vecās Krievijas imperiālismu un toreizējo Pagaidu valdību par kara turpināšanu, sacīdams:

"Tā apstiprināja šos līgumus, kurus bija noslēdzis carisms, kas gadsimtiem ilgi laupījis un apspiedis vairāk tautu nekā citi tiranni un despoti — carisms, kas ne tikai apspiedis lielkrievu tautu, bet arī aptraipījis tās godu un maitājis šo tautu, padarot to par citu tautu bēni."

"Aprīļa tezēs" Ļeņins deklarēja:

*"Nacionālajā jautājumā proletāriskajai partijai vispirms jāprasa, lai tiktu pasludināta un nekavējoties realizēta **pilnīga brīvība atdalīties no Krievijas** visām nācijām un tautībām, ko apspieda carisms un kas varmācīgi bija pievienotas vai varmācīgi tika turētas valsts robežās, t.i. anektētas. (...) Pilnīga atdalīšanās brīvība, visplašākā vietējā (un nacionālā) autonomija, sīki izstrādātas mazākumtautību tiesību garantijas — tāda ir revproletāriāta programma."*

Ļeņins gan piebilda, ka proletāriātam ir vēlama liela valsts. Viņš arī izteica cerību, ka nekrievu tautas, iegūstot pilnīgu vienlīdzību, nemaz nevēlēsies no Krievijas atdalīties. Partijas VII konference 1917.g. maijā ar balsu vairākumu (pret izteicās Bucharins, Pjatakovs u.c.) apstiprināja šīs Ļeņina tezes. Tādā kārtā boļševiku partija ieguva ārkārtīgi izdevīgas un elastiskas izejas pozīcijas savam propagandas darbam un cīņai par varu. Viņu militārie un politiskie pretinieki Krievijas pilsoņu karā turpretī labāk gāja bojā, nekā atteicās no imperiālistiskās prasības pēc "**vienotās un nedalāmās**" Lielkrievijas.

Nekrievu loma valsts apvērsumā un pilsoņu karā bija ārkārtīgi liela, un pēc uzvaras izcīnišanas to arī savās rezolūcijās oficiāli atzina un apliecināja **kompārtijas XII kongress 1923. gadā**. Tur teikts:

"Nebūs gan vairs jāšaubās par to, ka šīs nekrievu tautu atbalsts kļūva par vienu no izšķirējiem momentiem, kas noteica mūsu partijas uzvaru Oktobra dienās... Nebūs gan jāpierāda, ka bez šādas uzticības krievu proletāriāts nebūtu varējis uzvarēt Kolčaku un Deņikinu, Judeņiču un Vrangelu."

Tā sauktās **Ļeņina gvardes** jeb "vecu boļševiku" rindās bija nesamērīgi liels skaits nekrievu. Pēc uzvaras pilsoņu karā viņi izvirzījās vadītājos posteņos partijā, administrācijā, armijā, diplomātijā un kultūras dzīvē. Var teikt, ka bija notikusi sava veida **nekrievu emancipācija**. Taču par nacionālo attiecību turpmāko attīstību Ļeņins pats sava mūža pēdējos gados bija visai **pesimistisks**. Tai dienā, kad Padomju Krieviju oficiāli pasludināja par Padomju Savienību (1922. g. 30. dec.), viņš ierakstīja savās piezīmēs:

*"Nav nekādu šaubu, ka **mūsu nedaudzie internacionālisti nosliks šovīnistisko lielkrievu jūrā kā mušas pienā.**"*

Šai Ļeņina aizredzei bija vairāki objektīvi iemesli. Revolūcijas un pilsoņu kara laikā no Krievijas atdalījās Somija, Baltijas valstis un Polija, bet Rumānija ieguva Besarabiju. Jaunā Padomju Savienība pēc iedzīvotāju sastāva bija **daudz krieviskāka valsts**

nekā sabrukusi cara koloniālā imperija. Savā ziņā zīmīgi, ka **Maskava** atkal bija kļuvusi par valsts galvaspilsētu.

Kompartijas diktatūras nostiprināšana gāja roku rokā ar Padsavienības arvien stingrāku **centrālizāciju**. Līdz ar to vēl vairāk pieauga Maskavas un centrālo apgabalu svars un nozīme. Centrālizētajā birokratiskajā pārvaldē strauji vairojās ierēdņu un dažādu "specu" skaits. Šis "aparāts" gribot negribot bija spiests pārņemt savā kalpībā daudz veco cara birokratu, tāpat kā Sarkanā armija savās rindās bija uzņēmusi vairākus desmit tūkstošus bijušos cara virsniekus. Vecais krievu režīms gan bija sadragāts, bet tā **birokratiskās un militārās, imperiālistiskās un šovinistiskās tradīcijas un metodes** ieplūda un iekļāvās padomju sistēmā. Tas bija ietekmīgs, kaut arī sākuma gados latents sabiedriska faktors.

Tai jaunajai nomenklatūrai jeb "**jaunajiem feodāļiem**", kas izauga aizvien ģeniālākā Staļina pavēnī, vecās Ļeņina gvardes revolūcionārās un internacionālās idejas bija visai svešas un tālas. Tā bija arī **daudz krieviskāka** un tīkoja pēc augstākajiem amatiem, kas bija "Ļeņina līdzgaitnieku" (dažādu tautu pārstāvju) rokās.

Jāpiebilst, ka plašās krievu aprindās gruzdēja **nāids un skaudība pret nekrieviem** (it īpaši pret žīdiem), kas savu revolūcionāro nopelni dēļ bija izvirzījušies vadītājos posteņos. Par to ir liecinājuši vairāki neitrāli novērotāji, piemēram, zviedru slavists **Antons Karlgrēns**, kas 1924. gadā ilgāku laiku uzturējās Padsavienībā. Savā novērojumam un faktiem bagātajā grāmatā "**Bolsjevikernas Ryssland**" (Stockholm 1925) viņš attēlo sakāpināta naida izpausmes pret žīdiem krievu sabiedrībā un kompartijā (arī klaunu priekšnesumos cirkū). Viņam jādzird apgalvojumi, ka žīdiem pieder vara Krievijā, ka proletdiktatūra ir žīdu diktatūra, ka "krieviem jāiet žīdu klausās" u.tml. Un Karlgrēns ar bažām secina: *"Gribot negribot jādodomā par pareģojumu, ka boļševiku lielais eksperiments beigsies ar lielāko žīdu progromu pasaules vēsturē."*

(Šis pareģojums piepildījās vēl vērienīgākā veidā — lielais pogroms vērsās vispār pret nekrieviem. Speciālo un galīgo žīdu pogromu, ko dižais tautu tēvs sāka gatavot 1952./53. g., aizkavēja viņa nāve).

Boļševiku cerības uz **permanentu revolūciju**, t.i. revolūcijas izplatīšanos Eiropā un citos kontinentos, drīz vien pagaisa. Nacionālas intereses un agresīvas nacionālpolitiskas ideoloģijas (ar dažiem socisma elementiem) bija izrādījušās stiprākas par proletinternacionālismu, Padsavienībai bija jāsamierinās ar t.s. "socisma celšanu vienā zemē".

Gruzīnu renegāts **Staļins** ciņā par varu meklēja atbalstu pie lielākās iedzīvotāju daļas — **lielkrieviem** un pašaudzētās jaunās

Gruzīnu renegāts **Staļins** ciņā par varu meklēja atbalstu pie lielākās iedzīvotāju daļas — **lielkrieviem** un pašaudzētās jaunās nomenklatūras. Citiem vārdiem sakot, viņš **slēdza derību ar veco, reakcionāro lielkrievu šovinismu**, dodams tam lielus meslus, bet pats kļūdamas par jaunu krievu un pakļauto **čudu patvaldnieku**. Tā izveidojās **staļinisms** — divains revolūcionārās frazeoloģijas un dažu socisma elementu sakausējums ar senām Krievijas valsts pārvaldes tradīcijām un imperiālistiskām ambīcijām, ko visu vainagoja vēl nekur neredzēts izspiedzes un terora aparāts.

Staļins atbalstīja krievu šovinistu pārkrievošanas centienus, nekrievu tautu apspiešanu un **iznīdēšanu**. Par nederīgu un kaitīgu pasludināja agrāk cildinātā marksistiskā vēsturnieka **Michaila Pokrovska** (miris 1932.g.) un viņa skolnieku Krievijas vēstures interpretāciju, jo tā nebija pietiekami "patriotiska".

1934. g. maijā Padsavienībā **pārkārtoja vēstures mācīšanu šovīnistiskā garā**, un **vēstures falsifikācija** sasniedza gluži pasakainus apmērus. Bija pavērts ceļš visa krieviskā neticami bezgaumīgai un smieklīgai cildināšanai. No revolūcijas un pilsoņu kara vēstures "iztīrīja" visu, kas varētu mazināt lielās krievu tautas varonīgos nopelnus un padarītu apšaubāmu tās vadītāju lomu šajos vēstures procesos. Krievijas vēstures un krievu tautas gloriācija norisinājās reizē ar Staļina leģendas (personības kulta) izveidošanu. **Vēstures falsifikācija notika divās plāksnēs.**

Tāpat arī diviem mērķiem kalpoja 1936. — 1938.g. lielais terrors (staļiniskā "čistka"), kas vērsās galvenokārt pret divām cilvēku katēgorijām:

1) *pret potenciāliem vai iedomātiem Staļina pretiniekiem un sāncensiem (it īpaši pret "Ļeņina gvardi");*

2) **pret nekrievu tautām**, viņu kultūru un valodu.

Šai genocīdā gāja bojā katrs trešais latvietis, kas dzīvoja PSRS, un pilnīgi sagrauta tika LKP. Tā arī pēc tam nekad **vairs nav atjaunota** kā latviešu komunistu partija.

To pašu vairāk vai mazāk piedzīvoja žīdi un citas nacionālās minoritātes. Somu komūnists **Arvo Tuominens**, kam laimējās aizbēgt uz Somiju, savā grāmatā "**Kremls kloķor**" (Stockholm 1958) ir teicami attēlojis genocīda norises Austrumkarelijā, kā tur izskauž somu un kareļu valodu un kultūru. Bet divainā kārtā šī **tautu slepkavošana "socisma Dzimentenē"** palika **maz ievērota Rietumos**. Tuominens raksta:

"Kāds laikraksts Somijā vai Skandināvijā gan iespieda dažus rakstus par šo lietu, bet t.s. lielās kultūras tautas izlikās, ka nekas nebūtu noticis."

(Arī latvieši Latvijā tai laikā nesaņēma pietiekamu informāciju par savu tautiešu likteni Padsavienībā).

un uzskatīja sevi par **sāli un raugu** komūnisma uzbūvei Krievijā. Šķiet, tāpēc neviens no latviešu "lielajiem biedriem" pat nemēģināja glābties, bet visi, kā hipnotizēti, gāja pretī bendes cirvim.

Šis genocīds stipri atgādina Hitlera režīma **rasiski motivētas masveida slepkavības**, taču krievu komūnisti noliedza, ka Padsavienībā varētu notikt nacionāla vai rasiska diskriminācija, un mierīgi turpināja sludināt pasaulei par nesatricināmo **"tautu draudzību"** socisma Dzimtenē. Ļeņina kritizēto **lielkrievu šovinismu** kopš trīsdesmitajiem gadiem vispār bija aizliegts **pieminēt** rakstos un sanāksmēs.

Tāpēc bija tikai dabiski un loģiski, ka, **attīrījusies no vientiesīgajiem nekrievu internacionālistiem**, šovinistiskā padomju valdība gadu vēlāk (1939.g. 23. augustā) parakstīja sadarbības līgumu ar nacistisko Vāciju.

Šis noziedzīgais līgums deva iespēju Hitleram sākt Otro pasaules karu, bet "tautu tēvam" — okupēt Austrumpoliju, Baltijas valstis un Besarabiju, kur viņš "radīja" jaunu tautu — moldāvus.

Baigajā gadā mēs nu piedzīvojam tās "nacionālās politikas" resp. **genocīda turpinājumu**, ko Krievijas latvieši bija izbaudījuši trīsdesmito gadu otrā pusē. 1918. gada nogalē mēs bijām izbēguši no "tautu cietuma", bet nacistu un boļševiku konspirācijas rezultātā bijām 1940. gadā iesprostoti padkrieviskajā **"tautu kapsētā"**.

Mēs zinām, ka 1941. gada jūnija deportācijas bija tikai ievadījums daudz plašākiem mūsu tautas "atmiršanas" pasākumiem, kurus toreiz aizkavēja Hitlera uzbrukums Staļina valstībai. Taču aizkavētais ar uzviju tika pagūts pēc Vācijas sakāves. Šai sakarā baismīgā piemiņā allaž paliks 1945./46. un 1949.g. vērienīgās deportācijas (un līdz ar to latviešu lauksaimniecības sistēmas sagrāve).

GENOCĪDA METODES "TAUTU TĒVA" PĒCTEČU LAIKĀ

Pēc ģeniālā Saimnieka un visu zinātnu korifeja nāves (1953) un "personības kulta" kritikas (1956) izbeidzās masveidīgie tautu mirdināšanas pasākumi, t.i. **mainījās nekrievu tautu izdedšanas paņēmieni, bet mērķis palika tas pats**, sen iecerētais (viens "tētiņš", viena ticība, viena valoda). Šo mērķi oficiālā dokumentā (1961.g. partprogrammā) deklarēja vārdos: **"Nācijas vēl vairāk tuvinās, un tiek sasniegta to pilnīga vienība"**.

Lai sasniegtu šo cēlo mērķi tiek izplānota intensīva kadru apmaiņa, pastiprināta migrācija un industriālizācija nekrievu

dokumentā (1961.g. partprogrammā) deklarēja vārdos: "**Nācijas vēl vairāk tuvinās, un tiek sasniegta to pilnīga vienība**".

Lai sasniegtu šo cēlo mērķi tiek izplānota intensīva kadru apmaiņa, pastiprināta migrācija un industriālizācija nekrievu republikās (nerēķinoties ar saimnieciskiem apsvērumiem) un veikti dažādi pasākumi, lai nekrievi ātrāk pārietu uz "**otro mātes valodu**", vienīgo, kas atpalikušajiem "čudiem" varot "pavērt pasaules kultūras apvāršņus". Šo "**tautu kapsētas**" pilnveidošanas programmu apzīmēja par "**visaptverošo internacionālizācijas procesu**", no kuŗa nav un nebūs nekādas atkāpes, jo par tā konsekventu istenošanu gādā "gudrās partijas" vadība.

Šis gādības gaitā neatlaidīgi un pakāpeniski degradēja latviešu valodu, ļāva sabrukt latviešu kultūras materiālajai bazei, arvien vairāk ("ar pārbīdēm") apgrūtināja latviešu lītdarbu izdošanu, tāpat kā latviešu valodas un literātūras mācīšanu skolās. Izglītības sistēmā pēc iespējas ieviesa divplūsmu skolas, bet Latgalē rusifikāciju izvērsa pavisam rupjā veidā un tur vēl šodien krietnam skaitam latviešu bērnu nav iespējams mācīties savā dzimtajā valodā.

Svarīga loma internacionālizācijas procesā bija latviešu (un vispār nekrievu) **mankurtizācijai** — latviskās kultūras un vēstures apziņas iznīdēšanai.

Tāpēc latviešu jauniešiem pat par šād un tad pieminētajām "latviešu tautas slavenajām revolūcionārājām tradīcijām un leģendārajiem latviešu strēlniekiem" ir tikai ļoti miglaini un bēdīgi priekšstati. Bet mankurtam, kam nav savas vēstures un kultūras apziņas nevar būt arī nacionālas pašapziņas.

Latviešu pašcieņas un pašapziņas sagrāvei kalpoja arī **īpatnējs psihisks terrors**, kuŗu veica ar gluži netīcamu bezkaunību un cinismu. Mēģināja iestāstīt, ka mūsu valoda ir "bezperspektīva" un "saplūšanas process" ir "likumsakarīgs" un nenovēršams. Vārdu sakot, latvieši ir "melni un maziņi", viņiem atliek tikai pacelt rokas un **izdarīt kolektīvu pašnāvību**, t.i. iekļauties uzbāzīgi piedāvātajā "internacionālizācijas procesā".

Lai gan denacionālizācijas sprautie mērķi nav sasniegti iecerētajā apmērā, taču nodarītie postījumi ir mums visiem redzami un jūtami. **Likvidēt mūsu kultūras mantojumā izdarīto pārrāvumu un atjaunot tautas deformēto vēstures apziņu ir latviešu nacionālās paš aizsardzības neatliekams uzdevums.**

Tikpat nepieciešams uzdevums ir objektīvi un vispusīgi **parādīt civilizētai pasaulei** okupācijas varas izplānotā **genocīda istenošanu pret Baltijas tautām**, kas savukārt izskaidro, kāpēc šo tautu **neatkarības centieniem nav alternatīvas**. Esmu pārliecināts, ka kopīgiem spēkiem mēs šos uzdevumus spēsim veikt.

Galū galā šie **noziedzīgie pasākumi** pret nekrievu tautām ir **smagi atriekušies pašiem plānotājiem**: iztukšoti un postā aizlaisti ir Iekškrīevijas lauku apgabali, masveidīgā migrācija ir vēl vairāk demoralizējusi cilvēkus, bet neprātīgā un nerentablā industriālīzācija ir novedusi bankrotā ekonomiku. Ja dižās tautas vadoņi būtu vairāk domājuši par savas tautas labklājību, nevis par citu tautu mocīšanu un iznīcināšanu, tad visi šodien būtu daudz laimīgāki.

Tā kā pats esmu t.s. ārzemju jeb kļaida latvietis, tad pāris vārdos gribu atzīmēt to lielo darbu, ko padomju propaganda un attiecīgie "organi" (piem., Rīgas Kultkoms) veica, lai **apmautu latvisko trimdas sabiedrību**, lai apklusinātu šo latviešu kritiskās balsis par genocīdu pret latviešu tautu, tā ka bendēšanas darbu varētu veikt klusi un mierīgi, bez nepatīkamām atskaņām pārējā pasaulē.

Tas ir plašs un interesants temats, kur netrūkst arī visai daudz melnā humora, bet kuŗa plašāka iztirzāšana prasa atsevišķu izklāstu.

Lai man atļauts nobeigt ar novēlējumu: strādāsim nopietni, sistēmātiski un neatlaidīgi mūsu tautas interešu labā, bet darīsim to ar jautru un žirgtu prātu, nezaudējot humora sajūtu. Tad arī varam cerēt uz panākumiem.

(Lit. un Māksla, 5.7.1991, nr 25)

(Referāts rakstīts konferencei par genocīdu pret latviešu tautu, kas notika 1991. g. 12./13. jūnijā Rīgā.)

dīti. Dīvainā situācijā bija nonākusi arī LR vadība. Vēl š.g. maija vidū radiostācijas "Brīvā Eiropa" korespondentam MP priekšsēdis Ivars Godmanis bija paskaidrojis, ka **viņš netic Latvijas pilnīgai neatkarībai** savas paaudzes laikā. Šo pārliecību var saprast, zinot, cik nelokāma bija "tētiņa" un viņa bajāru nostāja "savienotās un nedalāmās" imperijas jautājumā. Ja ievēro šo LR vadītāju pārliecību, tad nav jābrīnās, ka Latvijā pēc 1990. gada 4. maija deklarācijas ("neatkarība ar pārejas periodu") nekas praktiski nemainījās. Tāpēc arī tika novilcināta bruņotu paš aizsardzības spēku izveide, un iegādātie ieroči "augusta dienās" bez jebkādas pretestības atdoti pučistiem.

Šai sakarā AP deputāts Juris Bojārs runā par "galotņu nodevību" (LuM, 1991. g. 13. sept., nr. 35). Dr. U.J. domā, ka pareizāk būtu runāt par **LR galotņu konsekventu rīcību**, kas pamatojās iepriekš minētajā pārliecībā. Un godīga pārliecība jau ir jārespektē. Jāievēro, ka LR vadībā nav nekādi nacionāli dumpinieki, bet zināmām reformām labvēlīgi noskaņoti bijušie padvaras ierēdņi. Neatkarība un tās starptautiskā atzīšana nogāzās pār viņiem negaidīti un ar joni, pretēji viņu pārliecībai.

Vēsturiskā pieredze māca, ka strauju politisku pārmaiņu laikā aktīvākie darbinieki ātri nolietojas. Ir skaidrs, ka pašreizējais moments no LR galotnēm pavēlīgi prasa **citu pārliecību un rīcību** nekā līdz šim. Var jautāt: vai padomju sistēmas bijušie ierēdņi var pārtapt par brīvas tautas politiķiem un tās vitālo interešu aizstāvjiem? To rādīs tuvākā nākotne. Viens no svarīgākajiem pārbaudes punktiem būs pilsonības jautājuma izkārtošana.

Ja LR galotnes nebūtu tik ierēdnieciski piesardzīgas, tad puča bankrota dienās bija iespējams radikāli sagraut līdzšinējo reakcionāro republikas administratīvo un saimniecisko sistēmu un iztrenkt no viņu alām dažādos mošķus, kas bija neglābjami sakompromitējušies apvērsuma laikā. Taču iepriekš aprādīto iemeslu dēļ šāda revolūcionāra rīcība nebija iespējama. Un Alfrēds Petrovičs Rubiks var pamatotī vaicāt: "Vai tad es esmu vienīgais grēkāzis?"

Pret "viszēlības sērgu", kas tikai iedrošina puča atbalstītājus un latviskas Latvijas ienaidniekus, protestē Eduards Berkļavs (Neatkarība, 1991, nr. 31). Viņš aicina: "Nebūsim pārāk mazprasīgi. Katram jāatbild par savu rīcību. **Ne atriebību, bet atbildību.**" Tā runā daudz pieredzējis vīrs, kas labi pazīst latviešu tautas kapraču mentālītāti. Iecietību un piedošanu šie reakcionārie stulbeņi saprot vienīgi kā bailības un vārguma izpausmi.

Tā kā okupācijas gados visa sabiedriskā dzīve (arī daudzu cilvēku privātā dzīve) bija ieausta **ciešā un "visaptverošā" VDK tīklā un uzskaitē**, tad patiesas neatkarības īstenošana prasa šī tīkla konsekventu noārdīšanu. Tas ir primārs uzdevums, jo šajā tīklā joprojām raustās un ķepurojas ievērojams skaits LR atbildīgu politisku un sabiedrisku darbinieku.

Ir pasludināts, ka VDK darbība Latvijā ir apturēta, bet ārzemju žurnālisti Rīgā pārsteigti konstatē, ka šīs noziedzīgās organizācijas priekšnieks Edmunds Johansons joprojām rāmi un netraucēti šiverējas savā kantorī. Stokholmas laikraksta "Expressen" (02.09.91) žurnālists P. Kadhammars, kas Johansonu ar dziļu riebumu intervējis, ironiski piebilst: "Viņš ir gluži ikdienišķs, godīgs cilvēks, bet man ir vēlēšanās izsist viņam zobus."

Jurists Juris Bojārs, kas savā laikā strādājis VDK pretizlūkošanas nozarē, aprāda (LuM, nr. 35):

"Kad apvērsuma laikā Jeļcina pusē pārgāja 20 vadošo PSRS VDK virsnieku, no LPSR VDK vadības mūsu pusē nepārnāca neviens. Gluži otrādi — Johansons u.c. piedalījās pučā. VDK jau kopš 1988. g. plānveidā bija uzsākusi situācijas destabilizāciju un iefiltrēšanos demokratiskajās kustībās ar nolūku ietekmēt to politiku. Mums nāksies iztīrīt savus Augeja staļļus un izmest visus skeletus no skapjiem. (...) Vecās totalitārās sistēmas sabiedrības politiskā izspiegošana bija tik visaptveroša, ka cauraudusi arī jaunās varas struktūras." Mazliet isāk šo riebīgo situāciju izgaismo dzejnieks Juris Kunnošs (LuM, nr. 34):

*"trako mājā kur dzīve nav
daudz ļaunāka kā citur Padomijā
viņš velk sava mūža pēdējo pusi (...)
arī trako mājā iefiltrējušies organi".*

Tāpēc būtu ieteicams nekavējoties izveidot kopīgu AP un demokrātisko organizāciju "**Uzticības komisiju**", kur čekas tīklos iepiņķētie varētu nožēlot savus grēkus, sniegt attiecīgo informāciju un dot lojalitātes apliecinājumu atjaunotajai valstij. Tādā kārtā viņi atbrīvotos no iespējas viņus šantažēt un turpmāk izmantot pretvalstiskai darbībai. No juridiskas atbildības, protams, nav atbrīvojami tie, kas aktīvi piedalījušies latviešu patriotu vajāšanā un bendēšanā.

Nobeigumā vaicājums: kāpēc nav apturēta nevienam nevajadzīgā čekistu "Tēvzemes Avīze" un apķīlāts Kultkoma arhīvs?

(Brīvība, 1991, nr 10)

LIKUMA KALPI UN NOKALPINĀTIE

*"No ādas apkaklēm blenž kūmi.
Sedz katru kļūmi pīpes dūmi.
(Modris Zichmanis)*

Kad genocīda organizēšanā apsūdzēto hitlerieti **Eichmani** žīdi noķēra un sauca pie atbildības, viņš aizstāvējās tāpat kā nacistu korifeji Nirnbergas procesa gaitā, sacīdams: "Esmu vienmēr rīkojies saskaņā ar likumu un augstāku priekšnieku pavēlēm." Kā zināms, šī argumentācija noveda Eichmani turpat, kur citus bendes kalpus — pie karātāvām.

Šim stulbajam un kļūmīgajam paraugam šodien dažādās intervijās presē un radio seko Latvijas čekistu korifeji ar ģen. Edmundu Johansonu priekšgalā (makabras sagādīšanās dēļ viņu vidū ir arī pulkv. Eichmanis) — **viņi allaž esot rīkojušies tikai saskaņā ar likumu**. Bet ar šo apliecinājumu pilnīgi pietiek, lai Latvijas tiesa piespriestu viņiem sodu, kāds pienākas par nodevību pret Latvijas valsti un genocīdu pret latviešu tautu.

Var tikai brīnīties par šo it-kā- cilvēku apmātību. Vai tad viņi nespēj apjēgt, ka Latvijas okupācija ir starptautisks noziegums (vispār atzīts un nosodīts), ka okupācijas vara bija ne vien nelikumīga, bet arī augstākā mērā krimināla, kas plānveidīgi centās panākt **latviešu tautas iznīcināšanu**, plaši iesaistot šai noziedzīgajā pasākumā VDK. Atzīstot, ka viņi ir rīkojušies saskaņā ar slepkavīgās okupācijas varas "likumiem", šie bendes kalpi ir paši nostatījuši sevi ārpus likuma.

Lai kaut daļēji mikstinātu savu noziedzīgo kalpošanu Maskavas anticivilizācijai, viņi varētu palīdzēt pilnīgāk atklāt un dokumentēt VDK gangsterisko darbību Latvijā un noārdīt to izspiedzes, dezinformācijas un terrora tiklu, kas tur ar tādu cinismu un nodevību izveidots. Taču līdz šim šie karātavu putni ir darījuši tieši pretējo — pūlējušies iznīcināt vai nobēdzināt dokumentus par tumsonīgo "organu" noziegumiem pret tautu un cilvēci.

Ir oficiāli paziņots, ka VDK darbība Latvijā esot apturēta, tās nelikumīgi piesavinātie īpašumi apķīlāti, atskaitot tehniski sarežģītos sakaru līdzekļus "ar Vissavienības nozīmi". Tātad šis tikls pastāv un darbojas joprojām. Nav dzirdēts, ka būtu likvidēta VDK ārējās frontes filiāle — Rīgas Kultkoms "Tēvzeme" un pievākts tā trimdas apmaušanas vēsturei tik interesantais arhīvs.

Šo materiālu "pazušana" būtu neatsverams zaudējums okupācijas laikmeta vispusīgai izpētei.

Pats Kultkoms pēdējā laikā ir bijis ļoti kluss, bet tā blēdīgais rupors divainā (bezkaunīgā) veidā turpina iznākt. Neatkarības apstākļos liktos, ka čekistu lapiņa ir amorāla kalpības gadu palieka, kas steidzīgi nododama aizmirstībai. Taču "Tēvzemes Avīze" savā 7. septembra numurā žirgti un cerīgi izsludinājusi:

"Parakstīšanās sākusies. Abonējiet 'Tēvzemes Avīzi' 1992. gadam. Abonentiem viens numurs maksās 30 kap. Par pasūtīšanas veidu lasītājiem ārzemēs informēsim kādā no tuvākajiem numuriem." Avīzi paraksta organiēm tuvais stagnācijas posma ārlietu specs un miera cīkstonis V. Hermanis, bet nav vairs redkolēģijas. Viņš sola lasītājus 1992. gadā informēt par "neatkarības izredzēm", par Kārļa Ulmaņa privāto dzīvi, I. Ziedoņa arstešanu Čikāgā u.c. nozīmīgiem jautājumiem.

Kā lai ticam, ka VDK darbība Latvijā apturēta?

Pēc puča sagrāves kādā demonstrācijā Rīgā, kur prasīja izbeigt VDK genocīdu Latvijā un saukt pie atbildības "noziedzīgo Johansonu" (skat. G. Birkmaņa fotoreportāžu "Pilsoni", 27.08.91), bija redzams plakāts ar šādu prasību:

"Čekistu — rakstnieķeli Aneraudu tiesāt!"

Ierosinājums sākt procesu pret Miļo Jāni tātad nāk no tēvzemes, nevis no ārzemju latviešiem, kuŗus Kultkoma atbildīgais sekretārs, nopelniem bagātais kultdarbinieks (kopš 1981. g.) un padomju ārējās frontes špicbuks ilgus gadus ir centies gan piejāt un piejaucēt, gan nogānīt un noķengāt. Vēl arvien, izlikdamies, ka nekas sevišķs nav noticis, viņš pūlas turpināt vecos kultsakarus ar apmautajiem un pielabināties nogānitajiem. Bet Miļajam Jānim būtu jāsaprot, ka "moments" un elementāra tīrības sajūta pavēlīgi prasa citādu uzvedību.

Dr. U. J. domā, ka mums nav nepieciešama pašapķēzītā Miļā Jāņa tiesāšana, bet mēs sagaidām no viņa zināmu attīrīšanos no līdzšinējiem blēņu darbiem un blēdībām. Lai viņš dod par tiem kārtīgu informāciju (kā to darīja viņa bijušais priekšnieks Imants Lešinskis), publiski atvainojas par pastrādātajām cūcībām un nožēlo savu pakalpību okupantiem. Tad varēsim mierīgi aprunāties un uzdziedāt kādu patriotisku dziesmiņu, piem., "Pūt, vējiņi!", un Miļais Jānis varēs nobirdināt kādu aizgrābtības asariņu (zinām, ka viņš to spēj).

Kamēr tumsonības kalpi iecirtīgi klusē, interesantas lietas pastāsta Latvijas pārstāvniecības Maskavā vadītājs **Jānis Peters**.

Rakstā "Uzvarai daudz draugu" (LuM, 27.09.91, nr. 37) viņš atskatās uz atmodas gadu norisēm un atbildīgu darbinieku nostāju vienā otrā lietā. Peters aprāda, ka mūsu nacionālā karoga uzvilksana Rīgas pils Sv. Gara tornī 1988. gada 11. novembrī notikusi ar LKP CK pirmseka Jāņa Vagra atļauju, bet Vagra dēls 1991. gada janvārī stāvējis uz barikādēm. Par savu sadarbību ar A. Gorbunovu Peters izsakās:

"Brīžiem Gorbunovs lūdza man darīt to, ko viņš savā amatā nevarēja atļauties, citkārt es lūdzu viņu. Mēs nebijām drošsirdīgākie un principiālākie politdarbinieki, bet mēs sapratām, ka vismaz savu iespēju robežās mums ir jāveido šis laiks."

Miervaldis Birze pirms nedaudz gadiem izteicis savu izbrīnu, ka Peters uzņēmies sabiedrisku darbu **latviešu tautas bojāejas finālā**. Tas rāda, kādā depresijā un bezcerībā krieviskā padvara bija iedzinusi dažu labu (varbūt pareizāk — daudzus) latviešu inteliģences pārstāvi. Par savu nostāju un uzskatiem Peters paskaidro:

*"Man jau toreiz bija pārliecība, ka uzvarēs vismaz reformkomūnisms. Es sevī loloju idejas par **latviešu kultūras identitātes glābšanu reformētās sistēmas ietvaros**. (...) Atmosdā laikā mēs (inteliģence), protams, nebijām starp tiem, kas 1987. gada 14. jūnijā gāja pie Brīvības pieminekļa. (...) TF dibinot, es neticēju vairāk kā **reformētai konfederācijai**, kaut arī vairāki tā laika frontes juristi mani pārblāva — nevis konfederāciju, bet federāciju! Es neticēju vairāk kā socisma humanizēšanai. Vēlāk es centos Garbačovam personiski iestāstīt, ka neatkarīga Latvija būs Padsavienībai izdevīgs partneris pie Baltijas jūras..."*

Tas rāda, cik nomākti un genocīda procesa gaitā savā pašapziņā iedragāti bija mūsu tautieši "savā republikā". Tas daudz ko izskaidro arī LR vadības rīcībā vēl šodien. Brīvlaišana formāli gan ir notikusi, bet nebrīvības un bailības gars bijušos Maskavas dzimtļaudis vēl tāpēc nav iznīdēts. Tas nav pārmetums, bet konstatējums.

(Brīvība, 1991, nr 10)

PAR LATVIJAS REPUBLIKAS VALDĪBU UN TĀS "SOVETŅIKIEM"

*"Kur to grēcinieku padoms,
tur ne ir saprātīga būšana."
[Siraks, XIX, 18]*

Laikraksts "Latvijas Jaunatne" 1991. g. 27. septembrī (nr. 135) publicēja plašu interviju ar MP priekšsēdi **Ivaru Godmani**, kur izklāstīti viņa uzskati un nostāja dažādos svarīgos jautājumos. Viņš atzīst, ka politiskā situācija pēc neatkarības atjaunošanas ir pilnīgi citāda, bet **pamatproblēmas ir palikušas līdzšinējās**. Tāpēc arī jūlijā izstrādātajā valdības programmā (atskaitot dažus formulējumus) nekas nav maināms. Ar tādu nostāju gan esot nemierā AP, bet viņš nedomājot programmu pārveidot.

Šai sakarā der atcerēties, ka tagadējais cietumnieks Alfrēds Petrovičs savā apvērsumu jausma pielādētajā runā savas bijušās partijas CK plēnumā (3. augustā) aprādīja:

*"Latvijas MP priekšsēdis, sarunājoties ar nelielu domu biedru grupu kādā republikas rajonā teica: — Tas viss skan jauki (domāta Latvijas nākotne ārpus PSRS), **tikai nerunāriet man vairāk par Latvijas neatkarību**. Ekonomika nosaka to, ka mums vēl vajadzēs dzīvot tajā sistēmā, kurā mēs līdz šim laikam dzīvojām."*

Un Rubiks, cerīgs un iepriecināts savā ģeķīgajā prātā, piebilda: "Kā redzams, šis valdības vadītāja izteikums nozīmē, ka viņš atzīnis reālītāti" (Cīņa, 8.8.1991).

AP prasa reorganizēt valdību, bet, pēc I.G. domām, pašreizējā valdība tomēr funkcionējot. Ministrs Jānis Oherins esot atcelts bez viņa ziņas. Prasībai atcelt valdības lietu ministru Kārli Līci viņš pretojoties. Godmanis it īpaši uzsvēra:

*"Ir ļoti svarīgi, lai mūsu valdībā būtu nelatvieši. (...) **Manu sabiedrisko padomnieku (sovetpiku) vidū ir daudz krievu, kuriem var uzticēties.**" Lai saprastu, cik svarīga ir krievu iecelšana valdībā, viņš vēlreiz apņēmīgi atkārtoja: "Valdībā jāiesaista nelatvieši!"*

Bet gudrais Siraks saka: "Ņem pie tevis vienu svešinieku, gan tu redzēsi, ka viņš tev daudz raizes darīs un darīs tevi par svešinieku tavā īpašumā." (XI, 31)

Uz jautājumu, kāpēc valdībā neviens nerunā pareizā latviešu valodā, daudzo "sovetpiku" aprūpētais premjers atbildēja, ka savu

disertāciju viņš rakstījis internacionālajā krievu valodā, bet latviešu tautas pasakas valdības vīri nelasot. Vārdu sakot, patriots viņš esot caur un cauri, bet viņa uzskati neesot nacionāli šauri (viņš skatoties uz lietām pragmatiski). Tā kā pats premjērs latviski pareizi neprot, tad var saprast, ka latviešu valodas un latviskās kultūras situācija it kā neatkarīgajā valstī viņam nekādas rūpes nesagādā.

Žurnālisti aizrādīja, ka AP deputāti tieši Godmani vaino **aizsardzības** sistēmas izveides **bremzēšanā** jau tūlīt pēc janvāra dienām. Uz to viņš atbildēja: "Protams, tagad ir viegli pateikt, ka tā bijusi mana glēvulība vai neizlēmība. To viegli teikt tagad, kad viss jau ir aiz muguras. Mums jāsaprot, ka ir liela atšķirība, kā armija rīkojās Latvijā un Krievijā." Izskaidrojis, cik daudz kaņaspēka ir sakoncentrēts Latvijā (ap 200.000), un kā tas noskaņots tautas apspiešanai, viņš tomēr atzīst:

"Protams, bija struktūras, kas šādā traģiskā situācijā 'saplīsa'. Galvenokārt gan 'saplīsa' šo struktūru vadība, it īpaši Iekšlietu ministrija. Ko lai dara..."

Jautājumā par pilsonību Godmanis domā, ka pietiktu, ja cilvēks republikā ir nodzīvojis piecus gadus un atzīst LR. **Problēmatiska (apšaubāma) esot prasība prast latviešu valodu.** To arī var saprast, jo latviešu valoda jau nav internacionāla un pašiem valdības vīriem ir pagrūti tajā izteikties, nemaz nerunājot par premjēra uzticamajiem "sovetņikiem".

Intervijas nobeigumā Godmanis apliecināja, ka "pēc dabas" viņš esot demokrats, bet viņa uzskati šajā jomā (tāpat kā nacionālajā) tāpēc nebūt neesot demokrātiski šauri un netraucējot pieklusināt presi, ja tas šķiet lietderīgi.

Tiktāl viss būtu skaidrs un "likumsakarīgs", un tomēr Dr. U.J. gribētu vaicāt, vai MP priekšēdis pārāk neaizraujas ar savu cildeno "sovetņiku" sovjetiem (t.i. padomiem). Ir tiesa, ka dižtautas internacisti ir pasaules meistari plānošanā un padomu došanā, bet skarbā īstenība ir atkārtoti parādījusi, kādā purvā tas noved. Un nobeigumā viņš grib premjēram likt pie sirds tā gudrā Sīraka vārdus: "Ikkatrs lops milina savu kārtu, un ikkuŗš cilvēks savu tuvāku (resp. savu tautu)."

(Brīvība, 1991. nr 10)

ATVADU VĀRDI MIŠAS "VIENOTAI SAVIENOTAI"

*Redz, kā savist,
zūd un izšķīst.
visas pasaul's lietas!
(G. Remuliņš)*

Kad 1991. gada otrajos Ziemsvētkos Kremļa tornī nolaidās sarkanais karogs un Boriss Nikolajevičs nākošajā dienā bez ceremonijām izsvieda Mišu Sergejiču no viņa kabineta, bija pielikts punkts padkrieviskās anticivilizācijas konvulsijām. Pārējā pasaule to visu vēroja ar zināmu izbrīnu (sevišķi izbrīnēts un norūpējies tais dienās izskatījās "lielais baltais tēvs" aizjūrā).

Vērojot pēdējās koloniālās imperijas agoniju, zviedru laikraksta "Svenska Dagbladet" politiskais ievadnieks jau 19. decembrī rakstīja:

"Padomju lejupslide un krišana ir savā ziņā vienreizēja. Totalitārais režīms, kas kontrolēja visus varas līdzekļus un nebija apdraudēts no ārienes, apmēram trīs gadu laikā izira no iekšienes gandrīz bez asins izliešanas."

Un zviedru žurnālists secina:

*"Nacionālisms izrādījās stiprāks par politisko biedriskumu. Raugoties no krieviski padomiskā valdonības viedokļa, Gorbačovs nozīmē katastrofu. **Viņš pazaudēja imperiju, īsti neapjēdzot, kā tas notika.**"*

Jāievēro, ka Miša Sergejičs bija provinciāls kompartijas aparatčiks, ko saulītē (polītbirojā) iecēla čekista Andropova un Brežņeva žēlastība. Vārdos viņš sludināja revolūcionāras pārmaiņas, bet darbos centās stiprināt Maskavas centrālismu un saglabāt absurdo padomju sistēmu, kas bija posta un sabrukuma cēlonis. Ar fiktīvas "suverēnitātes" piesolišanu viņš veltīgi nopūlējās apmānīt nekrievu republikas un iestāstīt pasaulei, ka "vienotās savienotās socvalsts" saglābšana ir visas cilvēces interesēs, jo pretējā gadījumā draudot globāla katastrofa. Mazliet dzejiski izsakoties, var teikt, ka Miša krita pats savas nodevības (mānišanās un blēdišanās) lamatās.

Kad Dr. U.J. 1988. gada aprīlī Toronto lasīja referātu par "aktuālo momentu", viņš nobeigumā secināja:

"Atbalstu iecerētām saimnieciskām reformām Miša varētu gūt (tāpat kā Ļeņins savā laikā to ieguva saviem "revolucionārajiem pārkārtojumiem") no nekrievu tautām, kuŗām ir sveša krievu sādžas stagnantā kolektivismā mentālitate. Tas, protams, prasītu dziļu pārkārtošanos starpnacionālo attiecību jautājumā, pirmkārt — godīgi īstenot Padsavienības **federātīvo princīpu**, atsakoties no postīgās idejas par unitāru Lielkrieviju, kur būtu viena tauta, viena valoda un viens 'tētiņš'. Tomēr grūti iedomāties, ka Miša Sergejičs, kas audzēts murgainajā lielkrievu šovinistiskajā ideoloģijā (tāpat kā pārējie 'aparāta' darbinieki), spētu pārkārtoties šādā virzienā. Tāpēc jāsecina, ka strupceļā nonākušās pēdējās koloniālās imperijas (kas ir anachronisms mūsdienu pasaule) trūdēšanas process un konvulsijas turpināsies. Atzviens grūtāk būs uzturēt un balstīt imperijas '**ārējos posteņus**', kas radīti agrākās ekspansijas rezultātā."

Savā ziņā varam būt pateicīgi Mišam par viņa stulbi reakcionāro nostāju un iecirtīgo centrālismu. 1988. gadā nekrievu republikas vēl būtu apmierinājušās ar reālu federāciju, un tur arī baltieši būtu iepiņķēti vēl šodien, ja tā laikus būtu izveidota. Taču Miša savā apmātībā **sekoja krievu baltgvardu ģenerāļu paraugam**, kuŗi labāk gāja bojā Krievijas pilsoņu karā, nekā atteicās no rēģainās idejas par "vienoto un nedalāmo".

Viņa pretspēlētājs Boriss Nikolajevičs turpeti bija ņēmis vērā nesenās vēstures mācības un aktuālā momenta prasības. Bez liekas vilcināšanās viņš **atkārtoja Ļeņina apsviedīgo taktiku nacionālajā jautājumā**, ar plašu vērienu atzīdams nekrievu republiku neatkarību un likvidēdams ienīsto Padsavienību. Kā turpmāk izveidosies viņa iecerētā "neatkarīgo valstu sadraudzība", rādīs nākotne. Lai cik necik saglābtu saimniecību un finanses ir nepieciešams radikāli samazināt parazitiskos un nevajadzīgi uzpūstos militāros spēkus, izraisīt privāto iniciatīvu un iesaistīt ļaudis produktīvā darbā. Uzdevums viegli formulējams, bet ne atrisināms. "Krievu jukas" turpināsies, bet tai pašā laikā notiks mēģinājumi piesaistīt baltiešus slaviskajai "sadraudzībai". Tāpēc "moments" pavēlīgi prasa, lai baltiešu politiskie vadītāji pēc iespējas stiprinātu savas saites ar Rietumiem un neļautu sevi ievilkāt neizbrienamajā un pārsteigumiem bagātajā krievu purvā.

(Brīvība, 1992, nr 1)

VĒSTULE, KAS APLIDOJA PASAULI

Kā ārzemēs publicēja "17 latviešu komunistu vēstuli

*"Un notika,
ka atklāta vēstule no Rīgas
pa visām zemēm tapa izsūtīta.
Tas bija tai laikā,
kad Kremļa tronī sēdēja
Iļjičs II un viņa satraps
Augusts Eduardovičs
krieviskoja okupēto Latviju."
(Laikmeta liecība)*

1992. gada janvāra nogalē aprit **divdesmit gadi**, kopš Rietumu presē un radio parādījās informācija par "**17 latviešu komunistu vēstuli**", kur detalizēti aprakstīti Maskavas noziedzīgie centieni krieviskot un kolonizēt okupēto Latviju. Formāli tā bija adresēta vairākām Eiropas valstu kompartijām (tāpēc sacerēta no marksisma-ļeņinisma pozīcijām), bet tās nolūks bija vispār informēt un "mobilizēt" sabiedrisko domu ārzemēs par latviešu tautas baigo likteni padkrieviskajā "tautu kapsētā". Ievērojot šīs politiskās vēstules ārkārtīgi plašo (globālo) publicitāti un zaudējumus, ko tā sagādāja padomju propagandai, ir vērts atskatīties uz šīs protesta kampaņas tapšanu un norisi.

Kā tas iesākās?

1971. gada 9. decembrī saņēmu no Kalifornijas krietni pabiezu vēstuli, ko bija sūtījis mans konfilistrs, politologs Dr. Andris Trapāns. Aploksnē bija 20 lapas ar "Latvijas komunistu vēstuli ārzemju kompartijām" un nosūtītāja komentāri. Viss sūtījums bija adresēts man un Dr. Brūno Kalniņam. Šeit daži izraksti no A. Trapāna komentāriem:

*"Šai sūtījumā visi manis rakstītie komentāri ir slepeni un vienīgi Jūsu abu zināšanai. Ja Jūs man piekritīsiet, ka pats sūtījums ir 'ista manta', tad tas būtu **svaīgākais politiskais dokuments**, kas līdz šim izgādāts no okupētās Latvijas. Vēstuli jūlija beigās no Rīgas izveda mūsu korporācijas Fr. Livonica loceklis Arturs Pormals. Vēstules devējs norādījis, ka pats ir viens no slepenās latviešu komunistu grupas locekļiem. Viņš izteicis vēlēšanos, lai vēstuli pārsūta zināmiem*

ārzemju kompartiju darbiniekiem (seko kompartiju uzskaitē. U.G.). Viņš bez tam izteicis cerību, lai vēstule vispār dabūtu publicitāti Rietumos."

A. Trapāns aprāda, ka vēstule sacerēta pēc tam, kad padomju presē publicēti 1970. g. tautas skaitīšanas dati (17.4.1971.). Tā rakstīta **krieviski**, dažviet, šķiet, steigā, uz 10 normāla platuma, bet garākām zīdapaīra lappusēm. Vēstuli tulkojot latviski, Trapānam radies iespaids par grumbuļainību, īpaši pārejās no emocionālām vietām sākumā un beigās, un smago kancelejas valodu teksta vidū. Mums viņš nosūta latvisko tulkojumu, bet vēstules tekstu krievu valodā izsūtīs pēc nedēļas.

A. Trapāns uzsvēra, ka vēstuli izdevīgāk publicēt neitrālajā Zviedrijā, no kurienes to noteikti pārņemtu citi ārzemju laikraksti (šis apsvēruma izrādījās pilnīgi pareizs). Viņš piebilda, ka būtu izdevīgi, ja vēstuli iespiestu arī Sociālistiskās Internacionāles izdevumā, jo tos lasa visas kompartijas. Nedaudz vēlāk A. Trapāns atsūtīja mums arī vēstules tulkojumu angļu valodā.

Kā vēstule izplatījās?

Rūpīgi iepazinušies ar vēstules saturu, mēs secinājām, ka tās autors nāk no "berklaviešu" aprindām (krietni vēlāk uzzinājām, ka to sacerējis pats **Eduards Berklavs**). Izdarīju dažus nelielus labojumus vēstules latviskā versijā, un sociāldemokrātu mēnešraksts *Brīvība* to iespieda savā 1972. gada janvāra numurā. Tai pašā laikā vēstules saturu bija sācis raidīt *Radio Liberty*, bet drīz vien par to ziņoja daudzas citas ārzemju raidstacijas.

Mēs sadalījām turpmākos uzdevumus. B. Kalniņš apņēmas informēt ārzemju sociālistisko presi, bet man bija jāgādā par vēstules plašu publikāciju zviedru lielākajā dienas laikrakstā *Dagens Nyheter*, kuram es toreiz biju tāds ārkārtas līdzstrādnieks. Ļoti atsaucīgi šai lietā bija *DN* ārlietu nodaļas vadītājs Haralds Hamrīns un kultūras daļas red. Ingemars Vizeliuss. Steidzos pārtulkot vēstuli zviedriski, un H. Hamrīns rezervēja vajadzīgās lappuses plašai publikācijai 1972. g. 29. janvārī. Jau iepriekšējā dienā zviedru vakara avīze *Aftonbladet* bija iespiedusi informāciju par latviešu komunistu protestu, bet *Dagens Nyheter* darīja to ar plašu vērienu, pasniedzot "17 latviešu komunistu vēstuli" kā dienas sensāciju. To tūlīt pārņēma citas Skandināvijas un Eiropas avīzes, kā arī laikraksti Ziemeļ- un Dienvidamerikā (*NYT* par to ziņoja 27. februārī). Bez pārspilējuma var teikt, ka šī vēstule apmēram mēneša laikā "aplidoja pasauli."

Tā kā vēstule bija adresēta ārzemju kompartijām, tad es šī dokumenta tulkojumu zviedru valodā 11. janvārī nodevu zviedru kompartijas līderim C.H. Hermansonam, kas solīja šo lietu

apspriest partijas Centrālkomitejā. 26. janvārī vēstules kopijas krievu un zviedru valodās nodevu Ķīnas vēstniecības sekretāram Čenam, ar kuŗu jau agrāk biju ticies. Līdzīgas kopijas deponēju arī Karaliskās bibliotēkas rokrakstu nodaļā un Strādnieku kustības archīvā Stokholmā. Arī Zviedrijas ārlietu ministrija saņēma šī dokumenta kopiju. Par "17 latviešu komunistu vēstuli" ASV kongresā 21. februārī runāja Iļinojas deputāts E. Dervinskis. Viņš atzina vēstuli par pilnīgi autentisku un lūdza to pievienot protokolam. Vēstules pilnīgs teksts ir iespiests oficiālajā izdevumā *Congressional Record*. Šī vēstule turpmākajos gados ir bieži minēta sovetologu un vēsturnieku darbos. Ar gandarījumu jāatzīmē, ka vairāki trimdas tautieši, mūsu diplomātiskie pārstāvji Rietumos un mūsu brāļu tautu sabiedriskie darbinieki iesaistījās šī dokumenta izplatīšanā.

Kā kuriozitāte jāmin žurnālista A. Militsa (Igaunijas krievs, darbojas igauņu un krievu trimdas aprindās) apgalvojumi zviedru presē, ka "17 latviešu komunistu vēstuli" esot safabricējusi KGB, lai izjauktu baltiešu un krievu sadarbību. Teicamu atbildi Militsa aplamībām deva Gunārs Irbe Gēteborgas laikrakstā *HT* (6.4.1972.).

Atašeja Alberta Liepas meklējumi

No Rīgas izvestās vēstules neparasti plašā publicitāte Rietumos sagādāja lielas nepatīkšanas un rūpes padomju propagandas un izspiedzes organiem. Bija jākāpina izmeklēšanas un kontrpropagandas darbs. Šai sakarā arī visai aktīvs kļuva padomju vēstniecībā Stokholmā akreditētais atašejs Alberts Andrejičs Liepa (mans paziņa kopš 1966. g.). Viņš centās noskaidrot Stokholmas latviešu uzskatus par publicēto vēstuli un atrast kādus pavedienus, kas palīdzētu atklāt tās izcelsmi.

Arī mani Alberts Andrejičs neaizmirsā. Tā kā man nebija iebildumu aprunāties ar "latviešu diplomātu", mēs norunājām satīkties Karaļa ielā pie Koncerta nama 24. februārī, pulksten 15.00. Tur Alberts mani sagaidīja, mazliet skābi smaidīdams. Uzlicis man roku uz pleca, viņš sacīja ar tādu kā nožēlu balsi:

"Nu, ko tu, Uldi, sācis rakstīt tādas vēstules!"

"Un tu tiešām tam tici, Albert?" es atjautāju.

"Bet tev taču jāatzīst, ka tā vēstule ir 110% viltojums," viņš izsaucās.

"Vai tad nepietiek ar 100%?" es vaicāju atbildes vietā.

Alberts mainīja toni un aicināja iet kaut kur pasēdēt un prātīgi aprunāties. Ierosināju iet uz viņa vārdā nosaukto kafejnīcu "Albert" turpat Karaļa ielā. Tā arī izdarījām. Atsākot sarunu,

Alberts atkārtoja, ka vēstule neapšaubāmi ir viltojums. Uz to taču norādot paša B. Kalniņa piebilde *Brīvības* 1. numurā:

"Tagad paši latviešu komunisti ir pacēlušī balsi pret PSKP pārkrievošanas politiku Latvijā, un viņi saka to pašu, ko šīni jautājumā esam 'Brīvībā' pauduši jau daudzus gadus."

Es necentos aizstāvēt vēstules autentiskumu, bet piebildu, ka tajā ir minēti vairāki fakti, kas ārzemēs līdz šim nav bijuši zināmi. Tad Alberts aprādīja, ka vēstule vispirms publicēta *Brīvībā* un tikai pēc tam zviedru presē. Tas radot pamatotas aizdomas par vēstules izcelsmi. Atbildēju, ka vēstule ir cirkulējusi starptautiskās žurnālistu aprindās. B. Kalniņam ir plaši sakari, un šis sacerējums nonāca arī viņa rokās. *Brīvība* un *Dagens Nyheter* to publicēja gandrīz vienlaikus. Hamrīnu tikai nedaudz aizkavēja vēstules tulkošana zviedriski un tās komentēšana.

Alberts pārgāja uz vēstules teksta kritiku. Tur esot dažas kļūmes. Neesot tiesa, ka LKP sekretārs R. Verro nerunājis latviski, un industriālizācija nenotiekot kolonizācijas nolūkā... Es paraustīju plecus un teicu:

"Lai jau nu izsakās visi pēc savas saprašanas. Kāds latviešu žurnālists aizjūrā domā, ka vēstulē nekā nozīmīga nav. Militss Stokholmā apgalvo, ka vēstuli sarakstījusi čeka. Redzēsim, ko teiks padomju prese. Bet ar laiku jau viss noskaidrosies."

Alberts rezignēti nopūtās:

"Jā, ar laiku noskaidrosies."

(Izraksts no "Piezīmēm par sarunu ar Albertu Liepu Stokholmā," 24.2.1972.)

Padomju komiskā kontrpropaganda

Tai pašā dienā, kad notika mana saruna ar Albertu, *Ciņa* bija publicējusi zemsvitras rakstu 15 slejās "Atbilde apmelotājiem", ko pārspieda arī *Sovetskaja Latvija*. Tas bija gaŗš, neveikls muldējums, kuŗa beigu daļā apgalvots, ka vēstule radusies CIP (CIA) paspārnē ar B. Kalniņa un U. Ģērmaņa palīdzību. Pēdējais esot izteicies, ka "būtu vēlams arī apgūt raksturīgākos padomju terminoloģijas elementus". Kāpēc? Vai tāpēc, lai sacerētu tādas un līdzīgas "vēstules"?

Šis *Ciņas* traktāts bija iespīests bez paraksta, kā partijas kolektīvās gudrības izpaušme. Mums Stokholmā tas sagādāja lielu jautrību. H. Hamrīns to zobgalīgi komentēja *Dagens Nyheter* slejās (1.3.1972.), bet es savukārt to apcerēju *Brīvības* 3. numura ievadrakstā "'Latvju zīle' Kremļa tornī", kur nobeigumā teikts:

"Daudz vienkāršāk, saprātīgāk un izdevīgāk Kremlim būtu izspiedzes un terrora pastiprināšanas vietā izbeigt nacionālās politikas izkropļošanu. Tad nebūtu jāpiedzīvo kauns un

negods pasaules priekšā, un nebūtu jādzīvo pastāvīgās bailēs no apspiestajiem. Tad arī 'latvju zīlei' nebūtu tik nejēdzīgi izkēmotā balsi jāčivina Kremļa tornī pašai sev par apsmieklu."

Taču lielā ievēriba, ko vēstule bija radījusi ārzemēs, pamudināja padvaras organus izdarīt vēl vienu "pretriecienu tieši ienaidnieka midzenī visplašāko latviešu tautas aprindu vārdā", kas savā stulbumā bija gluži pašnāvniecisks. 1972. gada aprīlī *Dagens Nyheter* redakcija saņēma desmit "latviešu tautas pārstāvju" parakstītu vēstuli, kurā viņi protestēja pret "viltoto vēstuli par Latviju", kas 29. janvārī bija iespiesta šajā laikrakstā. "Protestā" nebija skarti "17 latviešu komunistu vēstulē" minētie fakti par Latvijas krieviskošanu un kolonizāciju, bet komiskā aģitpropa stilā vāvuļots par latviešu tautas laimīgo dzīvi padomju socsaudraudzībā un brālīgo padtautu nesavtīgo palīdzību latviešiem. Protesta parakstītāju vidū strādniekus pārstāvēja Valija Bērzupe no VEF un Pāvels Āboltiņš no Rīgas mēbeļu kombināta; darba zemniekus — slaucēja Elza Mitriķe no Ādažu kolchoza un brigadieris (zviedriem pilnīgi nesaprotams arods) Arnis Stoķis no Mārupes kolchoza; darba intelīgenci PSRS tautas māksliniece Vija Artmane, ārste Gaida Liniņa un students Uldis Rozevskis; kaņavīrus — bijušais sarkanais strēlnieks Eduards Smilga; politdarbiniekus "bijušais viceministrs Latvijas pilsoniskajā valdībā" Vikentijs Latkovskis (istenībā čekists, U.Ģ.) un "bijušais deputāts pilsoniskajā Latvijas Saeimā" Fricis Bergs (komunistu frakcijas loceklis).

DN šo "padļaužu protestu" iespieda 16. aprīlī, un H. Hamrīns savā atbildē starp citu piebilda:

"Būtu viegli ironizēt par šo sagadišanos, kas savedusi kopā šos desmit DN lasītājus (?) un Pad. Latvijas pārstāvjus (...) kopīgā protestā pret DN publicēto dokumentu. Jeb vai šeit būtu kaut kas vairāk par sagadišanos?" Viņš arī konstatē, ka "protestā" nav ne vārda par svarīgākajiem faktiem, kas minēti 29. janvārī publicētajā dokumentā.

Es šo neticami smieklīgo aģitpropa sacerējumu komentēju *Brīvības* 5. numura ievadrakstā ("Kas tie tādi, kas dziedāja?"), no-beigumā secinādams: "Tā nu krievu lācis ir atkal izdarījis sev īstu lača pakalpojumu."

(Brīvība, 1992, nr 2)

MANKURTIZĀCIJAS UPURĪ

*"Jaunākie bija dzimuši pēc kaujas pie
Aktijas, vecākie — pilsoņu karu laikos.
Cik ir tādu, kas atceras republiku
(qui memor rem publicam)?"
(Gajs Kornelijs Tacits)*

Romiešu spožais vēsturnieks un koncentrētās izteiksmes meistars G. K. Tacits dzīvoja despotisku ķeizaru laikā, ko viņš nicināja. Savā klasiskajā darbā "Annales ab excessu divi Augusti" (I, 3) viņš ar nožēlu konstatē, cik maz vairs ir romiešu, kas atceras slaveno Romas aristokratiskās republikas laikmetu.

Šie Tacita vārdi nāk prātā, vērojot norises un mūsu tautiešu izricību Latvijā. Arvien mazāk tur paliek cilvēku, kas paši ir pieredzējuši neatkarīgās Latvijas ("18. novembra republikas") laikus. Visi pārējie ir auguši un veidojušies padkrieviskā "visaptverošā internacionālizācijas procesa" gaŗajos gados resp., Maskavas izplānotās latviešu tautas iznīcināšanas slepkavīgajā gaisotnē. Tas bija laikmets, kad ar gluži neticamu brutālītāti un bezkaunību paverdzinātājā latviešu tautā tika potēta mazvērtības, niecības un "likumsakarīgās" iznīcības apziņa, lai padarītu viņus burtiski par **mankurtiem** — bezatmiņas krieviskotiem padļaudim.

Mankurtizācijas programmā ietilpa tautas vēsturiskās atmiņas iznīdēšana un līdz melnam humoram novesta vēstures viltošana, latviešu kultūras mantojuma "nodošana aizmirstībai" un kultūras materiālās bāzes sagrāve, latviešu valodas degradēšana un nonievāšana, kā arī tautas eksistences un patstāvības centienu kriminālizācija un izsmiešana. Tai pašā laikā "pamatiedzīvotāju" galvās pūlējās iepaukot verdzisku padevību Maskavai un bezgalīgu apbrīnu par "dižās un progresīvās krievu tautas" nepārspējamiem sasniegumiem visās garīgajās un materiālajās nozarēs, ko vainagoja tās pasakainie "sociskie iekārojumi".

Bija, protams, cilvēki, kas par šo baigo un barbarisko ākstību slepeni un rezignēti ņirgājās, bet ilggadīgais fiziskais un psihiskais terors, kam bija pakļautas vairākas latviešu paaudzes, nepalika bez postīgām sekām. Neatlaidīgi sētā bezcerības, iznīcināšanas un mazvērtības sajūta ir deformējusi nacionālo pašcieņu, ticību tautas spējām un mērķiem, atsvešinājusi cilvēkus no normāla, ražīga darba un godprātīgas uzvedības, aizstājot to ar ačgārnu sadzīves normu izpratni, nacionālu nihilismu un infantīlu materiālismu.

Ne nievāt, bet saprast

Rainim pieder aicinājums: "Ne nievāt pasauli, tik viņu saprast!" Latviešus ārzemēs apbēdina un satrauc dažādas negatīvas parādības un atbildīgu personu izdarības (arī neizdarības) tagadējā Latvijā. Bet, lai mūsu kritika būtu konstruktīva un palīdzība lietderīga, ir svarīgi saprast, kāpēc tas tā notiek. Šai sakarā gribas atgādināt arī viedā Vergilija aprādījumu: "**Felix, qui potuit rerum cognoscere causas**" (laimīgs, kas ir varējis izziņāt lietu cēloņus). Tāpēc der atcerēties un lieku reizi atgādināt to, kas teikts šī raksta sākumā. Tas pasargās mūs no vēlmju domāšanas un neauglīga sašutuma, un liks pārdomāt, ko spējam darīt, lai palīdzētu mūsu tautiešiem atspirt no mankurtizācijas procesā gūtajām brūcēm, no niecības un nicības kompleksiem.

Ne jau aiz Jaunprātības LR valdības vadītājs vēl pavisam nesen neticēja Latvijas patiesai neatkarībai, jo viņš taču labi zināja, ka Kremļa "tētiņš" pat dzēruma murgos kaut ko tādu nespēja iedomāties. Un kā lai Godmanis netic, ka krievu mēle ir "internacionāla valoda", ja viņam tas jau no bērna kājas ir nepārtraukti iestāstīts?

Nav brīnums, ka bijušam rakstnieku partorgam Guntim Valujevam latviska Latvija ir utopija, jo viņš taču ir stingri skolots apziņā, ka prasība par atdalīšanos no "nedalāmās" ir neprāts un noziegums.

Ja viss latviskais ir gadiem ilgi nievāts, nicināts un izsmiets, tad var saprast, ka Dainim Īvānam kādā vārguma brīdī pasprūk: "Man ir apnicis vispār runāt par latviskām Latvijām un latviešu tautas interesēm." Un pašnicināšanas kaismē (šis sindroms arī pazīstams starp židiem) viņš pasludina savus tautiešus (tātad arī pats sevi) par "sūda brāļiem". Un tikai mankurtizēta latvieša smadzenēs varēja dzimt pašnicīgais apzīmējums latviešu paš-aizsardzības centieniem — "siktautas nacionālisms", kas nožēlojamā kārtā ielavījies kādā DV deklarācijā.

Var saprast arī LR prezidentu A. Gorbunovu, kas pagājušā gada beigās ("Diena", 28.12. 1991) paskaidroja:

"Man Latvijas idejas jeb nacionālās idejas nebija (tas taču bija noziegums pret socisma dzimteni! Dr. U.J.). Tā veidojās laika gaitā. Bērībā mājās pozitīvi pieminēja Ulmaņa laikus, bet šī ideja nedzīvoja manī (...) Man nebija idejas — panākt Latvijas neatkarību. Taču redzēju ļoti konkrētus uzdevumus savā darba laukā."

Veciem latviešu sportistiem ārzemēs aiz kauna bija jānosarkst, lasot turienes presē (piem., "Svenska Dagbladet", 7.4.1991), ka trīs Latvijas izlases basketbolisti — G. Vētra, Igors un Raimonds Miglinieki — atteikušies piedalīties Latvijas olimpiskajā vienībā, bet

startēs "pie krieviem" NVS komandā. Protams, kauns un negods latviešu sportistiem, bet zinot "lietu cēloņus" varam arī teikt: "Tos vārguļus nožēlosim!"

Tas pats sakāms par tiem vārguļiem, kas dabūjuši iespējas mācīties ārzemēs, netaisās vis atgriezties dzimtenē, lai palīdzētu celt atjaunoto Latviju, bet meklē brūtes ārzemēs, lai paliktu tur uz dzīvi. Un kur nu vēl tās "dzimtenes meitenes" (sauktas arī par "stirniņām"), kas ar sludinājumiem avīzēs cenšas noķert naudīgus večus, lai tik varētu nokļūt aizrobežu Leiputrijā.

Visi šeit minētie galu galā ir mankurtizācijas procesa upuři. To mums jāsaprot bez liekas šausmināšanās un nievāšanas. Taču ar to nav jāsamierinās. Mums ir jāizveido pret to piemērota stratēģija un jāveic neatlaidīgs informācijas un apgaismes darbs, lai ilgi mocītā, muļķotā un terorizētā latviešu tauta atgūtu to, kas tai nolaupīts tik zemiskā un noziedzīgā veidā — savu pašcieņu, ticību savam garam un spēkam un savu vietu civilizētu valstu saimē.

(Brīvība, 1992, nr 5; Lit. un Māksla, 8.5.1992, nr 17)

ANTIBALTISKĀ PROPAGANDA AGRĀK UN TAGAD

*Vai atceries vēl, draugs, kā sacēlās pret mums
No visiem ielu stūriem nāvīgs sašutums?
(Edvarts Virza)*

Jauno Baltijas valstu brīvības cīņu (1918.-1920. g.) iznākums apstulbināja un šokēja viņu ienaidniekus — krievu un pašmāju lielniekus, “nedalāmās Krievijas” atjaunotājus, kā arī baltvācu un vācu reakcionārās aprindas. Pēc viņu pārliecības bija noticis kaut kas pilnīgi neticams, neiedomājams un nepieļaujams. Cīņu zaudējušie savu naidu un sašutumu turpmāk izgāza gan vārdos, gan rakstos, gan arī subversīvā darbībā (lielnieki).

Pret Latvijas demokrātisko republiku sāka plūst duļķaina nomelnošanas un dezinformācijas straume. **Melnā propaganda** iztēloja Ulmaņa valdību par “puslielniecisku”, latviešus - par mazattīstītu, “razbainiecisku” tautu un pareģoja Latvijai drīzu saimniecisku sabrukumu. Agrārreformu apzīmēja par rupju laupīšanu, un baltvācu muižnieki par to nesekmīgi sūdzējās Tautu Savienībā.

Sarkanā propaganda dēvēja Latviju (tāpat Igauniju un Lietuvu) par Rietumu imperiālisma mākslīgi radītu lielo kapvalstu agrāro piedēkli jeb koloniju, kur trako mežonīgs buržuāzijas terors un darbaļaudis nīkst postā un bezdarbā.

Taču šīs sarkanmelnās “**grēcīgās koalīcijas**” antibaltiskā dezinformācijas kampaņa toreiz nespēja kavēt ne Baltijas valstu iekļaušanos starptautiskajās sadarbības organizācijās, ne arī šo jauno republiku saimniecisko un kultūrālo attīstību. Tikai šur un tur ārzemēs (reakcionārās un “sociālistiski progresīvās” aprindās) šī naidīgā propaganda atstāja neskaidrus un izķēmotus priekšstatus par baltiešiem.

Melnās propagandas aizsmakušās atbalsis gan vēl ilgi varēja saklausīt kā krievu izkļiedēto baltgvardu, tā vācu “Baltijas cīnītāju” atmiņu grāmatās un avīžu rakstos. Jauni, cerīgi asni tai uzdīga vācu nacisma izplaukuma laikā, bet novīta līdz ar hitleriešu “trešās valsts” totālo sagrāvi.

Sarkanā propaganda un PSRS subversīvā darbība pret Baltijas valstīm, kaut arī nesekmīga, turpinājās visu laiku starp abiem pasaules kariem. Gluži negaidītas iespējas krievu sarkanajam

imperālismam pavēra Staļina un Hitlera sarkanbrūnā sadarbība 1939.-1941. g. Šis vienošanās rezultātā Hitlers varēja sākt Otro pasaules karu, bet Maskava — okupēt Baltijas valstis un sākt īstenot plānveidīgu genocīda un kolonizācijas politiku pret Baltijas tautām.

Okupācijas laikmetā padomju propaganda kalpoja Baltijas "internacionālizācijas procesa" (t.i. denacionālizācijas) veicināšanai un visa krieviskā bezgaumīgai, līdz melnam humoram sakāpinātai cildināšanai. "Arējā frontē" šī propaganda pūlējās apmuļķot, sašķelt un apklusināt baltiešu trimdas sabiedrību brīvajā pasaulē, kā arī ietekmēt rietumvalstis, lai tās oficiāli atzītu Baltijas valstu inkorporāciju Padomju Savienībā.

Taču padkrieviskā anticivilizācija (prof. A. Zinovjeva termins) astoņdesmito gadu sākumā bija nonākusi ekonomiskā, sociālā un morāliskā strupceļā, aiz kuŗa rēgojās nevis apsoltās komūnisma virsotnes, bet gan pasaules pēdējās koloniālās imperijas sabrukums. Tāpēc tās vadītāji jutās spiesti kaut ko reformēt, un tika aizsākta t.s. pārbūve, kas izraisīja apspiesto nekrievu tautu brīvības centienus (tāpat kā 1917. gada revolūcija iezvanīja "tautu pavasari" tā laika Krievijas imperijā). Šis antikoloniālās un nacionālās kustības **avangardā gluži dabiski gāja baltieši**, kuŗiem vēl dzīvā atmiņā bija viņu valstiskās patstāvības laikmets, samērā labi organizēta un politiski aktīva trimda, un kuŗu pievienošana Padomju Savienībai joprojām nebija starptautiski atzīta.

Kad "pārbūvniekiem" Kremlī ap 1988. gadu kļuva skaidrs, ka baltieši negrib samierināties ar tukšvārdīgu tērgāšanu par padomju republiku **fiktīvu suverēnitāti** "atjaunotā Savienībā", padomju diplomātija un propagandas aparāts sāka plašu un gluži grotesku **baltiešu centienu diskriminācijas kampaņu**. Sabiedriskās domas maldināšanai vispirms radīja melīgu un absurdu terminoloģiju: baltiešu neatkarības atjaunošanas centienus apzīmēja par **separātismu**, savu Maskavas plānotā genocīda apdraudēto tautu elementāro tiesību aizstāvību - par **ekstrēmismu**, kas abi kopā varot novest pie pārbūves procesa **destabilizācijas**. Apgalvoja pat, ka "baltiešu nepacietība un ekstrēmisms" varot izraisīt Padomju Savienības sabrukumu ar nepārredzamām (katakstrofālām) sekām visai pasaulei. (Tas atgādina apgalvojumus, ka latviešu strēlnieki esot **galvenie** vainīgie bijušās cara imperijas sagravē.)

Šai kampaņai bija nenoliedzami panākumi. Lielo demokrātiju vadoņi un politiskie komentātori steidzās **"nomierināt baltiešus"**. Viņiem ieteica būt pacietīgiem, ievērot "Maskavas saprotamās prasības" un kārtot savas attiecības saprātīgā dialogā ar centrālo varu, t.i. ar okupantiem.

Lai gan rietumvalstu politiķi visnotaļ labvēlīgi izturējās pret prezidentu/ģenseku Gorbačovu un viņa iecirtīgi aizstāvēto "vienoto savienoto socvalsti", tā pavisam necilā veidā sabruka 1991. gada rudenī. Kā zināms, šo sabrukumu paātrināja centrālisma dedzīgāko aizstāvju neveiklie pūliņi nostiprināt Maskavas centrālo varu Vissavienībā (tātad baltiešus šoreiz ir grūti vainot). Krievijas demokrātiski vēlētais prezidents Boriss Jeļcins atkārtoja Ļeņina taktiku nacionālajā jautājumā — viņš atzina Baltijas un arī pārējo nekrievu republiku neatkarību, un aizsūtīja pensijā likvidētās kompartijas ģenseku Gorbačovu.

Taču daudzi krievu politiskie darbinieki un militārie vadītāji, kas auguši un skolojušies lielkrievu šovinisma un imperiālisma piesātinātā gaisotnē, nespēj samierināties ar faktu, ka Baltijas valstis ir atguvušas neatkarību un ir uzņemtas pasaules brīvo valstu saimē. Tāpēc ar dažādām atrunām tiek novilcināta apsolutā okupācijas kaŗaspēka izvākšana no Baltijas, un atkal izvērsta **plaša propagandas kampaņa pret baltiešiem** par cilvēktiesību pārkāpumiem un krievu minoritātes (dažkārt arī: "krieviski runājošo") diskrimināciju Baltijas valstīs, ko pavada draudi par sankcijām un prasības paturēt krievu kaŗaspēku Baltijā, lai tur it kā "novērstu asins izliešanu". Baltiešus šī propaganda savukārt biedē ar apgalvojumu, ka "**ārzemes viņus nesapratis**", ja viņi neizpildīs visas līdzšinējo okupantu prasības. Nožēlojamākais šajās blēdigajās izricībās ir tas, ka šo dezinformāciju Latvijā pauž tālāk un atkārto daļa bijušo padomju funkcionāru, kas šodien darbojas atbildīgos posteņos.

Patiesībā krievu reakcionāro aprindu pārāk forsētā un bezkaunīgi melīgā propaganda ir panākusi to, ka ārzemēs baltiešus sāk gluži labi saprast. Par to ļoti uzskatāmi liecina piecu ziemeļvalstu apspriede 17. un 18. augustā Bornholmā, Dānijā, kur piedalījās arī Baltijas valstu valdību vadītāji. Tā atbalstīja prasību par krievu kaŗaspēku ātru, kārtīgu un totālu izvākšanu no Baltijas, un zviedru ministru prezidents Kārlis Bilds izteicās:

"Krievam ir vieglāk kļūt par pilsoni Igaunijā nekā Zviedrijā. Un Zviedrija jau nav sevišķi nedemokrātiska valsts. Problēma ir psiholoģiska. Krievi ir paraduši būt kungu tauta Baltijā. Viņiem ir grūti akceptēt, ka ar to ir beigas" (Svenska Dagbladet, 18.8.1992).

Būtu arī laiks saukt pie kārtības un atbildības tos Latvijas ierēdņus, kas turpina pašu mājās izplatīt krievu šovinistu dezinformāciju.

(Brīvība, 1992, nr 10)

ATVADU VĀRDI KĀDAI NELIETĪBAI

*"tur noiet vells pa burbuli
un spoki bailēs spirinās
kad nakte tin tās tītavās"*
(Aivars Neibarts)

"To aizgājēju mēs pieminam ar vārdiem, bet to zemi mēs pieminam ar kājām," tā kādas bērēs reiz trāpīgi teica asprātīgais mācītājs un literāts Jānis Steiks. Taču kāds mums visiem nozīmīgs aizgājējs līdz šim palicis vārdos nepieminēts.

Runa ir par padomju patriotisko organu trimdinieku aprūpei un pestīšanai izdoto avīzi, ko padomju žipčiki savā bušmeniskajā žargonā dēvēja par "**Svēto Saikni**". Tā savu visnotaļ blēdīgo un ļaunprātīgo gaitu sāka 1956. gadā ar nosaukumu "**Par atgriešanos dzimtenē**", bet 1958. gada maijā pārdēvējās par "**Dzimtenes Balsi**". Tās pirmo lappusi rotāja trimdiniekiem derdzīgais, no okupantu mēles burtiski tulkotais, sauklis: "Tēviņa brīvajā, tevi mēs slavējam" (to svitroja pēc Dr. U.J. aizrādījuma 1966. gadā).

Lai pieminam ar vārdiem arī šīs avīzes dažādos apbrīnojami melīgos un nešķīstos **specpielikumus** -- "**Svešuma Balsi**", "**Svešatnes Atspulgus**", "**atziņas un pārdomas**" (ar mazo "a" un "p") un "**Atbalsi**". Šīs lapiņas ieguva sevišķu nozīmi, kad sešdesmito gadu nogalē "Dzimtenes Balsi" varēja iegādāties arī "tēvijā brīvajā" un avīzei vajadzēja sevi iegrozot, lai nesamaitātu padļaudis, kas mēdza rakstīto aplam iztulkot. Šie specpielikumi tika rūpīgi slēpti no mājiniekiem, un tikai retais vēl šodien zina, ka tādi vispār bijuši.

Kad visiem "bušmeņiem un naķiem" par lielu pārsteigumu padziļinājās padkrieviskās anticivilizācijas sairuma process, "Dzimtenes Balss" 1990. gada janvārī pārvērtās par "**Tēvzemes Avīzi**", sekojot padomam: "pastāvēs, kas pārvērtīsies". Labās cerības tā uzņēma liekulīgu pseidopatriotisku toni, cildinot visu agrāk nozākāto un apņirgto. Tas tomēr nespēja aizkavēt tās bezsaules norietu, jo šī izdevuma istie saimnieki bija zaudējuši interesi to balstīt.

Tādā kārtā ziķerzeļu "Svētās Saiknes" pēdējais paveids 1992. gada 23. oktobrī izlaida savu **pēdējo nopūtu** resp. 23. numuru, kuŗa pirmo lappusi greznoja prezidenta Jāņa Čakstes attēls un līdzstrādnieka Valda Krāslavieša dzejolis ar rezignēto virsrakstu: "Tavs prāts lai notiek!"

Avīzes redaktors Voldemārs Hermanis gala vārdā sacīja: "Tēvzemes Avīzes" 1. numurs iznāca 1990. gada janvārī. Līdz tam bija "Dzimtenes Balss". Bija tendencioza pieeja visām norisēm Latvijā un tās slejās "bezsaules norieta" sludināšana trimdai, bija latviešu tautas skaldišanas negods. Bet, atmodas laikiem sākoties, šī pati "Tēvzemes Avīzes" priekšgājēja vēl pirms "Atmodas" iznākšanas atklāti vēstīja par dziļajām pārmaiņām ceļā uz nacionālo atdzimšanu.

Taču grēku nasta bija pārāk smaga. Intervijā "Rīgas Balsij" (5.11.1992) V. Hermanis paskaidroja, ka gada sākumā bija palikuši tikai 2500 abonenti (metiens: 3500 eks.), vairumā republikas pamatiedzīvotāji. Viņš piebilda:

"Pats personīgi sūtīju avīzi Aivaram Ruņģim uz latviešu centru Kalamazū (ASV). Domāju, ka aiz Latvijas robežām nonāca vidēji vismaz katrs desmitais eksemplārs."

Jācer, ka Aivars Ruņģis bez lielākas skumības pārdzīvos "Svētās Saiknes" bezsaules norietu, jo nu jau ir iespējas publicēties dažādos citos tēvzemes laikrakstos.

Dzīve rit tālāk, bet latviešu vēsturniekiem un politologiem stāv priekšā ārkārtīgi svarīgs un interesants uzdevums — pamatīgi un objektīvi izpētīt un aprakstīt bušmeniskās "Svētās Saiknes" likloču gaitas, tās dažādos vieplūs, ciniskos paņēmienus un žulcības nosprausto mērķu sasniegšanā. Materiāls ir apjomīgs un interesants, jo mūsu preses vēsturē **nekad nav bijis tik neķītra, nodevīga un latviešu tautas eksistencei kaitnieciska izdevuma kā šis okupantu rupors.** To visu turklāt caurstrāvo negribēts melns humors. Varbūt lieki atgādināt, ka šīs avīzes galvenais uzdevums bija aplūsināt trimdinieku kritiskās balsis pret okupācijas režīmu un atvieglot Maskavas plānveidīgi īstenoto etnocīdu pret mūsu tautu.

Tas ir materiāls plašai doktora disertācijai, kas gaida, lai pie tā ķertos labi izglītoti, uzņēmīgi un rūpīgi pētnieki.

(Brīvība, 1992, nr 12)

PERSONU RĀDĪTĀJS

- Āboltiņš, Pāvels 54
 Achilejs, Trojas kara varonis 24
 Aleksandrs I 17
 Alfrēds Petrovičs = Rubiks, A.P.
 Andropovs, Jurijs Vladimirovičs 48
 Anerauds, Jānis 12, 44
 Artmane, Vija 54
 Augejs, Elīdas valdn. 42
 Augusts Eduardovičs = Voss, A.E.
 Augusts, Gajs Jūlijs Cēzars 55
- Bergs, Fricis 54
 Berklavs, Eduards 41, 51
 Bermonts-Avalovs, Pavels
 Michailovičs 23
 Bērzupe, Valija 54
 Bilds (Bildt), Kārlis 60
 Birkmanis, Gunārs 44
 Bīrze, Miervaldis 45
 Bojārs, Juris 41, 42
 Boriss Nikolajevičs = Jeļcins, B.N.
 Brežņevs, Leonīds Iljičs 19, 48, 50
 Bucharins, Nikolajs Ivanovičs 34
 Bukovskis, Vladimirs 20
 Bušs, Džordžs 48
- Chruščovs, Ņikita Sergejevičs 19
 Čaklais, Māris 23
 Čakste, Jānis 61
 Čens, ķīn. diplom. 52
- Deņikins, Antons Ivanovičs 34
 Dervinskis, E., ASV polit. 52
- Eichmanis, Ādolfs 43
 Eichmanis, VDK plkv. 43
- Godmanis, Ivars Teodorovičs 41,
 46, 47, 56
 Golcs, Ridigers grāfs fon der
 Gorbačovs, Michails Sergejevičs 40, 45, 48, 49, 60
 Gorbunovs, Anatolijs 45, 56
 Ģermanis, Uldis 9 - 13, 15, 40,
 44, 48, 51 - 54, 56, 61
- Hamlets, dāņu princis 24
 Hamrīns, Haralds 51, 53, 54
 Hermanis, Voldemārs 44, 62
 Hermansons, C.H. 51
 Hitlers, Ādolfs 18, 19, 20, 37, 59
- Iljičs II = Brežņevs, L.J.
- Irbe, Gunārs 52
 Ivāns, Dainis 56
- Jāņsons, Dr. Ulafs = Ģermanis, U.
 Jeļcins, Boriss Nikolajevičs 42, 48, 49, 60
 Johansons, Edmunds 42, 43
 Judeničs, Nikolajs 34
- Kadhammars, P., zv. žurn. 42
 Kalniņš, Brūno 50, 51, 53
 Karlgrēns, Antons 35
 Kārlis XII 16, 17
 Kaupo, līb. valdn. 26
 Kiplings, Radjards 17
 Kolčaks, Aleksandrs Vasiljevičs 34
 Kozlovs, V. 33
 Krāslavietis (Grants), Valdis 61
 Kunnoss, Juris 42
 Kvislings, Vidkuns 26, 30
- Latkovskis, Vikentijš 54
 Leitāns, Ansis 21
 Lešinskis, Imants 31, 44
 Līcis, Kārlis 46
 "Ilelais baltais tēvs atzjūrā" = Bušs, G.
 Liepa, Alberts Andrejičs 52, 53
 Liniņa, Gaida 54
 Leņins, Vladimirs Iljičs 18, 33 - 37,
 49, 60
 Lūdēns, Vitauts 10
- Manuļskis, Dmitrijs Zacharovičs 19
 Mazepa, ukr. atamans 17
 Mičunovičs, Veljko 19
 Miglīnieks, Igors 56
 Miglīnieks, Raimonds 56
 Militss, A. 52, 53
 Miļais Jānis = Anerauds, J.
 Miša Sergejičs = Gorbačovs, M.S.
 Mitriķe, Elza 54
- Nāgels, Arturs 13
 Napoleons I 17
 Neibarts, Alvars 61
 Nikolajs II 17
- Odisejs, Laerta dēls 24
 Oherins, Jānis 46
- Pēteris I 16, 17
 Peters, Jānis 45

Pikaso, Pablo 19
Pjatakovs, Leonīds Leonīdovičs 34
Pokrovskis, Michails Nikola-
jevičs 36
Pormals, Arturs 50
Pumpurs, Andrejs 26

Rainis, Jānis 56
Remuliņš (Remmling), Gerhards 48
Rozevskis, Uldis 54
Rubiks, Alfrēds Petrovičs 41, 46
Ruņģis, Aivars 62

Saimnieks, ģeniālais = Staļins, J.V.
Singers, Isaks B. 9, 20, 31
Sīraks, gudrais 31, 46, 47
Smilga, Eduards 54
Staļins, Josīfs Visarionovičs 13, 19,
35 - 37, 59
Steiks, Jānis 61
Stoķis, Arnis 54
Sun Tzu 15, 16
Šekspīrs, Viljams 24

Tacīts, Gajs Kornelijs 55
Trapāns, Andris 50, 51
Tuominens, Arvo 36

Ulmanis, Kārlis 44, 56, 58

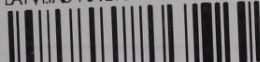
Vācietis, Ojārs 21, 28
Vagris, Jānis 45
Valdemārs, Krišjānis 26
Valujevs, Guntis 56
Vergīlijs, Marons Publijs 56
Verro, Rūdolfs 53
Vētra, Gundars 56
Viesturs (Vesthardus), zemg.
lielkungs 26
Virza, Edvarts 58
Vizeliuss, Ingemars 51
Vizentāls, Simons 22
Voss, Augusts Eduardovičs 50
Vrangels, Pjotrs 34

Zalamans, jūdu valdn. 25
Zichmanis, Modris 43
Ziedonis, Imants 44
Zinovjevs, Aleksandrs 11, 59

APGĀDS MEMENTO PIERĀVĀ

Box 47, S-143 01 VĀRBY, ZVIEDRI

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTĒKA

0304080370

Uldis Ģermanis

NĀŠANAI

Memento
Stokholmā 1985

Uldis Ģermanis

**LAIKMETA
LIECĪBAS**

Memento
Stokholmā 1988

**CEĻĀ UZ
LATVIJU**

Memento
Stokholmā 1990

Uldis Ģermanis

**PAKĀPIES
TORNĪ!**

Memento
Stokholmā 1992

Uldis Ģermanis

**IZVĒRTĒ-
ŠANAI**

Memento
Stokholmā 1993

Franks Gordons

**DIENAS
UN
EDIENAS**

Memento
Stokholmā 1985

Frank Gordon

**Latvians and
Jews between
Germany and
Russia**

Memento
Stokholmā 1990

Valentine Lasmane

**PĀRI
JŪRAI**

Memento
Stokholmā 1990

Mirdza Krastiņa

**SVENSK-LETTISK
ORDBOK**

Memento
Stokholmā 1990

Valentine Lasmane
Hillevija Sellebrante

**Latviešu-zviedru
sarunu valodas
vārdnīca**

Memento
Stokholmā 1992

MEMENTO grāmatas Latvijā izplata **Raiņa un Aspazijas Fonds**

Baznīcas ielā 30, LV-1112 Rīga; Tel/Fakss 0132-270039

1.30 Ls.

94-4
-124

IZVĒRTĒŠANAI

Par mūsu vēsturisko pieredzi

Uldis Ģermanis

Vēsturnieks un rakstnieks. Dr. Uldis Ģermanis ir Latvijas universitātes vēstures maģistrs (1943) un Stokholmas universitātes vēstures doktors (1974), specializējies jaunāko laiku, it īpaši Latvijas un Padomju Savienības vēsturē. Trimdā publicētas šādas U. Ģermaņa grāmatas: "Pa aizputinātām pēdām", "Latviešu tautas piedzīvojumi", "Zili stikli, zaļi ledi", "Tā lieta pati nekritis", "Oberst Vācietis und die lettischen Schützen im Weltkrieg und in der Oktoberrevolution", "Tālu tālumā, lielā plašumā", "Zināšanai", "Divi portreti", "Laikmeta liecības", "Ceļā uz Latviju", "Pakāpies tornī!" I & II, Izvērtēšanai. Pazīstams arī kā nopietns publicists un ass satiriskis — Dr. Ulafs Jāņsons.

Apgāds Memento